

náš vidiek 1

hlasy a ohlasy slovenského vidieka

- Z obsahu:
- Téma:
Chráňme
a rozvíjame
dedičstvo
vidieka

Život plný križovatiek

Križovatka – jeden z najsilnejších symbolov v dejinách ľudstva. Celý náš život je púťou, cestou s množstvom odbočiek, malých a veľkých križovatiek. Niekedy takmer bezvýznamných krátkych obchádzok na inak priamej ceste za našim životným cieľom, inokedy zasa tragicky dlhých odbočení do slepej uličky. Návraty bývajú zvyčajne rýchle, vždy však bolestné.

Celý život stojíme pred rozhodnutiami. Dokonca, tie prvé za nás urobia naši rodičia. S ich aj s našimi rozhodnutiami žijeme po celý život – nosíme meno, ktoré nám vybrali, žijeme s partnerom, ktorého si zasa vyberieme my sami. Vždy je to dôležitý a zodpovedný výber. Vždy stojíme na pomyslenej križoviatke a rozhodujeme sa kam a ako ďalej.

Svoje životné križovatky majú aj inštitúcie. Takou križovatkou bolo nepochybne aj III. Zasadnutie Vidieckeho parlamentu, ktoré sa po dvoch rokoch uskutočnilo v októbri v Hokovciach. Všetci, ktorým leží na srdci stav a budúcnosť slovenského vidieka, sa tu stretli, aby vyslovili svoj názor na smer,

Foto: F. Hereta

ktorým sa má ďalej vidiecka politika a Vidiecky parlament pri svojich advokačných aktivitách uberať. Križovatkami v živote inštitúcií sú aj členské schôdze a stretnutia správnych rád našich dvoch inštitúcií, odchod alebo prijatie nových zamestnancov alebo aj začiatok nových projektov. Opäť Vám v tomto čísle chceme ponúknuť niekoľko dobrých príkladov komunitných aktivít na vidieku. Aby ste sa dokázali lepšie rozhodnúť a vyhli sa na svojej životnej ceste zbytočným odbočkám.

Vidiecka organizácia
pre komunitné aktivity

**VIDIECKY
PARLAMENT
NA
SLOVENSKU**

- Vidiecka
líderka 2004
- Príklady
z vidieka

- Život plný križovatiek **1**
- Európa – náš kontinent **3**
- O čom rokovali zástupcovia vidieka **4**
- Pracovná skupina Európska politika rozvoja vidieka **6**
- Novoročná anketa **7**
- Pracovná skupina Nástroje a zdroje pre vidiek **8**
- Pracovná skupina VIPA – ako ďalej? **10**
- Pracovná skupina Ľudia a podporné inštitúcie **11**
- Udelili StredoEurópsku cenu za kultúrne a prírodné dedičstvo 2004 **12**
- Stručne z VOKA **13**
- Slovenský vidiek v talianskej televízii **14**
- Vidiecka líderka roka 2004 **15**
- Začínáme podnikáť... **16**
- Myslite na leto už teraz! **17**
- 2% pre vidiek **18**
- Každá studňa má svoj príbeh... **19**
- Fotopríloha z III. Zasadnutia VIPA **22**
- Predsedníctvo VIPA sa stretlo vo V. Mederi **26**
- Stručne z VIPA **28**
- Technická pomoc z programu SAPARD na strednom Slovensku **30**
- Zachutí Tisovská bryndza Francúzom? **32**
- Invázne druhy rastlín **33**
- Z Liptova do Vermontu **34**
- Kompostovanie/I. **35**
- Spod Bralovej skaly **36**
- Nitrátová direktíva **37**
- Inšpiračná škola vidieka **38**
- Sebechlebský včelársky bum **40**
- Vidiečan v hlavnom meste **41**
- Fond Tatry **42**
- Vysvetľovníček **43**
- Bodka za číslom **43**

Vydavateľ: OZ VIPA a OZ VOKA. Náklad: 1 200 ks. Uzávierka nasledujúceho čísla: 28. februára 2005. Redakcia: Magdaléna Bernátová, Michaela Heretová, Ivan Rončák. Grafika a sadzba: Svetozár Šomšák. Tlač: Ústav pre výchovu a vzdelávanie pracovníkov lesného hospodárstva, Zvolen. Neprešlo jazykovou korektúrou.

Náš časopis má narodeniny. Pred piatimi rokmi ste Vy, naši čitatelia, dostali do rúk prvé číslo časopisu VOKA štvrťročne. Spoločne sme ho formovali tak, aby ste v ňom našli všetko, čo potrebujete k svojej práci, k lepšiemu životu na vidieku. Pred rokom sa rozhodli spojiť sily VOKA s Vidieckym parlamentom, a tak namiesto časopisov VOKA štvrťročne a Hovorme o vidieku vyšlo v januári roku 2004 prvé číslo spoločného časopisu Náš vidiek. Je dobré pripomínať si tieto výročia, lebo vydávanie časopisu takéhoto typu nie je samozrejmosť. Tešila a teší nás Vaša priazeň. Tešila a teší nás každá Vaša odozva i podpora. A úprimne za ňu ďakujeme! Snažíme sa na vydávanie časopisu hľadať zdroje. Potrebujeme však aj Vašu pomoc – nielen finančnú, ale najmä v podobe článkov o Vašich aktivitách a Vašich postrehov. Potrebujeme odozvu na našu prácu, pretože chceme pre Vás robiť stále lepší časopis.

Nedávno sme uvažovali o tom, prečo vydávanie časopisu nepodporia veľké organizácie alebo obce, kde 100 – 200 Sk v rozpočte asi nezohrá veľkú rolu. Je pravda (a pre nás to bolo veľké prekvapenie), že vlni nám jedna obec poslala 1 000 Sk. Ale z vyše 200 obcí, kam časopis posielame, príde podpora od 10 – 15. Niekedy máme pocit, že okrem čitateľov máme aj dosť nečitateľov. Dajte nám, prosím, vedieť, ak nemáte záujem o posielanie časopisu, nájdeme iného adresáta. Veríme však, že z tých, ktorým časopis posielame, je väčšina spokojná. V čísle Vám prinášame želania vidieckych aktivistov do nového roku. S práním spokojne prežiťého roku 2005 a správnych rozhodnutí na Vašich životných križovatkách sa k nim pridávame aj my.

(red.)

Európa – náš kontinent

Nie je tomu tak dávno, keď naše médiá a politici dennodenne zdôrazňovali nevyhnutnosť pripojiť sa k Európe. Priznám sa, že mi dosť tento výraz vrtal v hlave. „Doparoma – však sme tam už celé stáročia alebo tisícročia, tak o čom preboha všetci hovoria!“ Radšej by mali opakovať, že chceme byť v istom politickom a ekonomickom zoskupení, ktoré zahŕňa iba časť Európy, ale väčšina akosi privykla na toto falošné synonymum a s obľubou ho stále zdôrazňovala. Stará dobrá hamletovská otázka získala novú podobu: Byť alebo byť v EÚ začalo znamenať to isté ako byť alebo byť v Európe ako takej.

V tejto súvislosti mi prichádza na um po siedmich mesiacoch našej prítomnosti v EÚ možno provokatívna otázka: Ako sa teda cítite? Ste európskejší ako predtým? Naozaj by ma zaujímali vaše odpovede.

Moja je nasledovná: Naozaj cítim väčšiu spolupatričnosť s ostatnými, vidím mladých ľudí, ktorí sa sebavedomo pohybujú voľne po integrovanej časti kontinentu, alebo aj mimo nej. Sú schopní sa presadiť, aj keď stále za horších podmienok ako ich „starší“ (rozumej mladí ľudia so starších členských štátov) kamaráti. Vidím a cítim rešpekt od svojich kolegov z partnerských inštitúcií na západe kontinentu a skoro až obdiv od tých, ktorí sú stále v pozícii čakateľov, lebo sú to občania takzvaných nových susediacich krajín. Karta sa obrátila – ešte pred pár rokmi sme sedeli v učebniach a počúvali sme o európskych inštitúciách a učili sa „ako to tam vyzerá“. Dnes niektorí z nás stoja „za katedrou“.

Počúvame otázky, ktoré sme sami kládli iným ešte nedávno. A taká maličkosť – je to naozaj zvláštny pocit, keď prejdete pasovou kontrolou na hraniciach pod nápisom „EÚ občania“ a úradník za prepážkou sa vás nič neopýta, iba letmo pozrie farbu vášho pasu.

Ale cítim sa európskejšia ako predtým? Aj predtým európske hodnoty rezonovali v tejto krajine – rodina bola a je vysokou hodnotou, kultúrne tradície žili v našich srdciach a dedičstvo predkov sme predsa nikdy – aj napriek častej nepriazni osudu celkom nezatratili. Vedeli sme sa k sebe správať (asi lepšie ako dnes), milovali sme krásu a ctili prírodu i vlastnú históriu, a to aj napriek tomu, že sme šli obdobím, ktoré týmto hodnotám veľmi neprialo. A cítili sme spolupatričnosť s ostatnými spoluobyvateľmi kontinentu. Nie – necítim sa európskejšia ako pred májom 2004, cítim iba viac zodpovednosti za náš spoločný osud a spoločnú budúcnosť.

Európa nemá inú možnosť iba spolupatričnosť a zjednotenie – v to verím! Aj preto, aby sa už nikdy nezopakovalo to, čoho stopy som nedávno videla na vlastné oči v Bosne a Hercegovine – tunel prežitia pre Sarajevo pod letiskovou plochou (ako Ladožské jazero pre Leningrad – niečo neuveriteľné v 20. storočí!), znetvorenú ruku svojho známeho – stalo sa to iba tak – vzdialený ostreľovač si skúšal presnosť mušky, stovky (alebo tisíciky?) do diaľky žiariacich nových náhrobných kameňov na vrškoch tohoto čarovného mesta...

Európa – žijeme tu všetci a všetci sem odjakživa patríme – preto si ju strážme, aby zostala navždy taká, aká je pre nás všetkých – nesmierne pestrá, krásna a bohatá na hodnoty – tie naše – európske.

Jela Tvrdová

O čom rokovali zástupcovia vidieka

III. Zasadnutie VIPA

V dňoch 15. – 16. októbra sa v regióne Hont uskutočnilo III. Zasadnutie Vidieckeho parlamentu. Zasadnutia Vidieckeho parlamentu sa uskutočňujú každé dva roky, vždy v inom vidieckom regióne Slovenska, s cieľom získania podnetov pre tvorbu politiky rozvoja vidieka na nasledovné obdobie. Stretnutia sú otvorené všetkým záujemcom, ktorí sa chcú spolupodieľať na formulovaní jednak potrieb pre rozvoj vidieka, ako aj požiadaviek vidieka smerom k vláde a politikom.

Medzi 150 účastníkmi boli zástupcovia vidieckych hnutí nielen zo Slovenska, ale aj z Českej republiky a Poľska. Medzi hosťami privítali poslancov Európskeho parlamentu za SR Zitu Plešinskú a Petra Baca, zástupcu Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre poľnohospodárstvo Lukáša Melku, predsedu výboru Národnej rady pre pôdohospodárstvo Miroslava Maxona, ministra pôdohospodárstva Zsolta Simona, štátneho tajomníka Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Zsolta Lukáča a ďalších významných hostí.

Rokovanie Zasadnutia prebiehalo v pléne a v pracovných skupinách. Plenárne zasadnutie sa uskutočnilo v Park hoteli v Hokovciach a pracovné skupiny boli v obciach Hrušov, Prenčovo, Sebechleby a Uňatín, kde sa okrem pracovných sedení účastníci oboznámili aj s konkrétnymi aktivitami a realizovanými projektami obcí, občanov, podnikateľov a mikroregiónov.

Úvodné rokovanie v pléne bolo venované odpočtu úloh predsedníctva Vidieckeho parlamentu sformovaných účastníkmi II. Zasadnutia VIPA v Belej-Duliciach. Predseda VIPA Peter Rusnák vo svojej správe podrobne zhodnotil dosiahnuté výsledky, a to nielen úspechy, ale aj nenaplnené ciele a očakávaní, pričom uviedol aj hlavné príčiny brániace ich realizácii. Bol to jednak krátky čas na ich plné uskutočnenie, ale aj nedostačujúce kapacity, ktoré sú zapríčinené nízkou podporou štátu vidieckymi združeniami. Za najväčšie úspechy VIPA v uplynulom období označil medzinárodnú spoluprácu, aktívnu účasť slovenského vidieka v európskej vidieckej sieti pri formulovaní spoločných požiadaviek pre novú európsku vidiecku politiku a akceptovanie VIPA na medzinárodnej úrovni i na pôde Európskej komisie. Vysoko tiež ocenil rozvoj vidieckeho hnutia na Slovensku, keď na začiatku tohto roku bolo evidovaných viac než 240 mikroregiónov, v ktorých bolo združených 59 % obcí s 38 % obyvateľov Slovenska. To znamená, že približne 60 % územia SR a 80 % obyvateľstva vidieka je pokrytých miestnymi vidieckymi združeniami. To je prejavom vysokej aktivity miestnych aktérov a predstavuje to už značný potenciál Slovenska pre endogénny rozvoj. Problémom však je, že iniciatíva zdola značne predstihla prípravu legislatívy a finančných nástrojov, a tak v súčasnosti neexistujú žiadne národné zdroje pre podporu integrovaného rozvoja a financovanie rozvojových programov mikroregionálnych združení. A to je práve oblasť, kde sa Vidiekemu parlamentu nepodarilo presvedčiť vládu a politikov o nevyhnutnosti vytvorenia zdrojov v štátnom rozpočte pre integrovaný rozvoj vidieka. V tejto súvislosti predseda VIPA ocenil spoluprácu s MP SR pri celkovej stratégii postupu krokov pri podpore integrovaného rozvoja. Vyzdvihol fakt, že

sme jedinou novou členskou krajinou EÚ, ktorá v rámci Technickej pomoci programu SAPARD realizuje budovanie kapacít pre program LEADER prostredníctvom spracovávaní rozvojových stratégií. Na druhej strane vyjadril veľkú nespokojnosť s rozhodnutím vlády znížiť prostriedky na Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka a presunúť ich do Operačného programu Základná infraštruktúra, čím sa znemožnilo financovanie pripravovaných rozvojových stratégií mikroregiónov, a tak sa celá koncepcia spoločne pripravovaná s MP SR zrútila. V súčasnosti sme jedinou z troch nových členských krajín EÚ, ktorá nemá žiadny nástroj na podporu endogénneho rozvoja typu LEADER, hoci sme najvidieckejšou krajinou EÚ. Vláda však neakceptuje vidiecky charakter Slovenska a svojou regionálnou politikou neprispieva k stieraniu rozdielov medzi regiónmi, skôr naopak, regionálne disparity sa zväčšujú.

Ešte viac než rozdiely medzi regiónmi sa prehĺbujú rozdiely medzi urbánymi a rurálnymi oblasťami. Naša legislatíva ani len nepozná inštitút vidiek, nemáme ani štatistiku za vidiek a ak nemáme informácie o vidieku, tak ani nemôžeme poznať, aká je situácia na vidieku a aké sú potrebné nástroje regionálnej politiky pre riešenie problémov vidieka.

Rokovania jednotlivých pracovných skupín mali špecifické zamerania a v každej sa zúčastnilo okolo 30 zástupcov rozličných organizácií a inštitúcií. V Prenčove (okres Banská Štiavnica) zasadala skupina „Zdroje a nástroje pre vidiek“, kde sa účastníci sústredili na úlohy súvisiace s postavením vidieka v spoločnosti. Pokúsili sa definovať hlavné úlohy, ktoré je potrebné vyriešiť v legislatíve a inštitucionalizácii vidieka, v tvorbe zdrojov a nástrojov na národnej i na regio-

nálnej a miestnej úrovni v súlade s princípmi subsidiarity.

Druhá pracovná skupina zasadala v Uňatíne v okrese Krupina a zaoberala sa témou „Ľudia a podporné inštitúcie“. Táto pracovná skupina sa zamerala hlavne na oblasť budovania kapacít vidieka z pohľadu vzdelávania a rozvoja ľudských zdrojov na vidieku, budovania podporných inštitúcií pre rozvoj vidieka a využívania štrukturálnej pomoci a na informačný servis pre vidiek.

Cieľom ďalšej, v poradí tretej skupiny v Hrušove v okrese Veľký Krtíš bolo sformulovať požiadavky slovenského vidieka na novú európsku vidiecku politiku navrhnutú EK na roky 2007 – 2013.

Štvrtá pracovná skupina zasadala v Sebechleboch v okrese Krupina a zaoberala sa témou Vidiecky parlament. Toto občianske združenie, ako každá iná inštitúcia sa vyvíja v konkrétnom prostredí a podmienkach. Vzhľadom na veľmi rôznorodú členskú

Účastníkov na III. Zasadnutí VIPA v Hokovciach privítala starostka obce Hilda Sekerešová. Zľava: predseda VIPA P. Rusnák, starostka obce Hokovce H. Sekerešová a členky predsedníctva VIPA J. Tvrdoňová a M. Behanovská
Foto: Ivan Rončák

základňu VIPA bolo potrebné sformovať predstavu, akým smerom sa má ďalej uberať a či je potrebné zmeniť jeho organizačnú štruktúru.

• • • 6

V sobotu 16. 10. sa znova všetci účastníci stretli na plenárnom rokovaní, kde sa pre-rokovali výstupy z jednotlivých pracovných skupín. Plénum III. Zasadnutia poverilo predsedníctvom Vidieckeho parlamentu začle-niť závery z pracovných skupín a z diskusie do opatrení a úloh VIPA na nasledujúce dvojročné obdobie.

Po vystúpeniach hostí a následnej diskusii účastníci prijali závery, v ktorých vyzvali vládu SR, aby začala akceptovať potreby vidieka, kde žije 44 % obyvateľov Slovenska, a vytvorila pre nich rovnocenné podmienky pre sprístupnenie verejných zdrojov Slovenskej republiky a Európskej únie, žiadajú vládu SR a parlament, aby v štátnom rozpočte na roky 2005 a 2006 vyčlenili finančné prostriedky na pilotné realizácie rozvojových stratégií mikroregiónov v rámci prípravy Slovenska na program LEADER, podporujúci rozvoj vidieckych komunít. Plénum taktiež vyzvalo poslancov a politikov, aby na vidiek mysleli nielen pred voľbami, ale aj počas celého volebného obdobia.

Účastníci III. Zasadnutia VIPA sa tiež obra-cajú na všetky organizácie pôsobiace na vidieku a pre vidiek, aby spájali svoje sily v prospech oživenia slovenského vidieka a rozhodli sa, že rozprúdia širokú verejnú diskusiu o návrhu nového nariadenia Európskej únie týkajúceho sa rozvoja vidieka.

Peter Rusnák

Pracovná skupina Európska politika rozvoja vidieka

Pracovná skupina pod vedením Jely Tvrdoňovej a facilitátorky Mišky Galvánkovej sa za-oberala európskou politikou rozvoja vidieka pre obdobie rokov 2007 – 2013 z pohľadu potrieb slovenského vidieka. Úlohou skupiny bolo preto formulovať priority v oblasti eko-nomickej, sociálnej a environmentálnej na dané obdobie. Ich formulácia nebola jedno-duchá, no dá sa povedať, že početná účasť predstaviteľov samosprávy i mimovládneho sektora v pracovnej skupine dáva stanove-ným prioritám skutočný praktický význam.

Moja účasť v sekcii sociálnej nebola náhod-ná. Náš mikroregión Handlovskej doliny sa s problematikou sociálnych turbulencií stretáva neustále. Obec Hrušov v okrese Veľký Krtíš, ktorá túto skupinu hostila, mož-no popravde nazvať ukážkou, ako je možné efektívne využívať mimorozpočtové a gran-tové prostriedky v praxi – a pre všetkých. Množstvo aktivít, ktorými miestni obyvatelia žijú a ktorých sú sami nositeľmi svedčí o tom, že všetky problémy sa najlepšie riešia v rámci spoločného partnerstva. Pracovná skupina z Hrušova preto pre slovenský vidiek nasledovných rokov jednohlasne odporúča program Leader.

Erik Kližan

Autor pôsobí v neziskovej organizácii REHA a v Združení obcí Handlovskej doliny

ZÁVERY PRACOVNEJ SKUPINY

V novej podobe európskej politiky rozvoja vidieka účastníci pracovnej skupiny žiadajú

- podporovať rast pridanej hodnoty s využitím miestnych zdrojov a ich jedineč-nosti v oblastiach: poľnohospodárstvo a lesníctvo, malé a stredné podnikanie, využívajúce miestne ľudské a prírodné zdroje a vidiecky cestovný ruch.
- podporovať obnovu a iniciovať posilnenie vzťahu k miestnym hodnotám (prírodné, historické, kultúrne), intelektuálny rozvoj ľudských zdrojov (celoživotné vzdelávanie) a spolupatričnosť k vidieckej komunite.
- podporovať realizáciu krajinnno-ekologickej revitalizácie územia a eliminácie zdrojov, ktoré majú kumulatívny dopad na zložky životného prostredia a následne na zdra-vie obyvateľstva, so špeciálnym ohľadom na ochranu vôd a podpora využívania alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie.

Novoročná anketa

Opýtali sme sa vidieckych lídrov, s akou zaujímavou aktivitou vstupujete do roka 2005 a čo by ste želali slovenskému vidieku v novom roku?

Jela Tvrdoňová, riaditeľka VOKA

Slovenskému vidieku by som želala múdrej-ších politikov.

Peter Rusnák
Predseda OZ Vidiecky parlament

Ako predseda Vidieckeho parlamentu mám pred sebou v prvom rade prípravu členskej schôdze Vidieckeho parlamentu a volieb nového predsedníctva. Ako člen Vidieckeho parlamentu sa i naďalej budem venovať predovšetkým podpore prípravy vidieka pre nové programovacie obdobie a to hlavne v oblasti vzdelávania a tvorby rozvojových dokumentov.

Slovenskému vidieku želám aby sa konečne dočkal finančnej podpory pre podporu reali-zácie rozvojových programov mikroregiónov.

Ján Turošík, Riaditeľ HORA, n. o., Bacúch

V roku 2005 budeme realizovať projekt Pes-tovanie liečivých rastlín na Horehroní, ktorým chceme prispieť k zníženiu nezamestnanosti v regióne Horehron.

Slovenskému vidieku želám, aby zdravo využil všetky možnosti pre svoj rozvoj, ktoré sa v roku 2005 naskytnú.

Pracovná skupina Nástroje a zdroje pre vidiek

Foto: archív VIPA

V rámci III. Zasadnutia VIPA som sa zúčastnila práce pracovnej skupiny Zdroje a nástroje pre vidiek v obci Prenčov, kde som zastupovala OZ Mikroregión Zdroje Bielych Karpát. Skupinu odborne viedla Ivetta Kavčáková. Hlavnými dôvodmi mojej účasti v tejto skupine bola potreba získania informácií a výmeny skúseností v oblasti zdrojov a nástrojov potrebných pre rozvoj vidieka a ich dosiahnutia.

Miestni organizátori pre nás pripravili návštevu Pamätnej izby Andreja Kmeťa s odborným výkladom a prehliadku obce.

Práca v skupine spočívala vo vytvorení spoločnej myšlienkového platformy a defi-

novaní problémov. Skupina sa venovala najmä dvom oblastiam – definícii zdrojov a nástrojov potrebných pre rozvoj vidieka na úrovni lokálnej, regionálnej a národnej a regionálnemu rozvoju. Počas diskusie najviac rezonovali témy z oblasti tvorby a využívania nástrojov, ako aj dosiahnutia dostatku zdrojov potrebných pre rozvoj vidieka ako takého, najmä však mikroregiónov ako jeho súčasť.

Agnesa Vozárová, autorka pôsobí v OZ Mikroregión Zdroje Bielych Karpát

ZÁVERY PRACOVNEJ SKUPINY

Návrhy pre zlepšenie vidieckeho rozvoja na troch úrovniach:

národná úroveň:

1. Vytvoriť a inštitucionalizovať národnú koordinačnú jednotku pre vidiecky rozvoj pri úrade vlády.
2. Prepracovať metodiku sledovaných štatistických jednotiek a ukazovateľov a vyhodnocovať ich pre potreby tvorby vidieckej politiky štátu.
3. Dopracovať hlavnú stratégiu štátu v Európskom priestore o plánovací dokument pre regionalizáciu rozvoja vidieka.
4. Zabezpečiť pevnú komunikačnú platformu pre tvorbu a plánovacích nástrojov obojsmerne (vláda – vidiek a naopak).
5. Pre zavádzanie právnych noriem týkajúcich sa rozvoja a obnovy vidieka vytvárať prislúchajúce finančné nástroje.
6. Vytvárať lepšie kontrolné nástroje pre plnenie legislatívy a uznesení z úrovne vlády.

regionálna úroveň:

1. Vypracovať koncepciu a program rozvoja vidieka na úrovni regiónu (VÚC)

Foto: archív VIPA

2. Zriadiť inštitúciu zastrešujúcu vidiecke iniciatívy v regióne podieľajúce sa na tvorbe Programu rozvoja vidieka a jeho implementácie do územia.
3. Vytvoriť združený vidiecky fond ako finančný nástroj realizácie Programu rozvoja vidieka.
4. Zavádzať motivačné programy pre zabránenie vyľudňovania vidieka.

miestna úroveň:

- Uplatňovať miestne programy rozvoja mikroregiónu pre tvorbu a realizáciu regionálnej politiky.
- Podporiť vznik a udržanie rozvojových inštitúcií v mikroregiónoch.
- Vytvárať možnosti pre lepší prístup k informáciám o zdrojoch a nástrojoch podpory miestneho rozvoja.
- Združovať zdroje pre tvorbu miestneho rozvojového fondu (minigrantové programy).

Novoročná anketa

.....
*Helena Valentová
Predsedníčka OZ Nitriansky Vidiecky parlament, podpredsedníčka Združenia vidieckeho turizmu HRON a starostka obce Jur nad Hronom*

Nitriansky Vidiecky parlament pracuje na zmapovaní všetkých mikroregiónov a občianskych združení pôsobiacich v kraji. Čo sa týka ZVT HRON, v členskej obci Šarovce sa realizuje projekt Obecné múzeum z programu SAPARD a u nás v Jure nad Hronom zas projekt Jurský park z programu PHARE. Oba projekty prispievajú ku konkurencieschopnosti a atraktivite nášho regiónu.

Vidieku želám veľa aktívnych a tvorivých lídrov, veľa úspešných projektov a čím viac otvorených vrát do inštitúcií, ktoré budú považovať „VIPU“ za rovnocenného partnera.

.....
Lajos Tuba, Riaditeľ Fórum centrum pre regionálny rozvoj, Šamorín

Pre nás je v súčasnosti veľká výzva príprava plánu integrovaného rozvoja vidieka pre Mikroregión Termál v rámci programu Ministerstva pôdohospodárstva. Sme radi, že po dlhých rokoch čakania vďaka činnosti Vidieckeho parlamentu sa aj na Slovensku začala táto činnosť a snažíme sa, aby spomínaný mikroregión naozaj dokázal mobilizovať svoje zdroje.

Keďže ministerstvá aj počas tejto vlády ukázali, že nemajú veľký záujem o vidiek, želám, aby sa aspoň vidiecki ľudia snažili navzájom spolupracovať na zlepšení kvality svojho života.

Pracovná skupina Vidiecky parlament – ako ďalej?

Foto: Petr Zapletal, Ján Turošík

Byl jsem členem skupiny „Vidiecky parlament – ako ďalej?“, jež jednala v Sebechlebech. Jednání v této skupině jsem se zúčastnil, protože, podle mého názoru, jsem si v ní mohl udělat nejucelenější obrázek o funkci a cílech VIPA. Velmi na mne zapůsobilo množství práce, jež VIPA za dobu své existence odvedla. Obzvláště oceňuji skutečnost, že se VIPA uznaným zástupcem mikroregionů při jednání na půdě ministerstev a v parlamentních výborech. Účastníci jednání se shodli na tom, že cesta nastoupená VIPA, již v minulosti je dobrá a mělo by se po ní kráčet i nadále a snažit se dosáhnout cílů, u kterých se to zatím nepodařilo. Moderátorem skupiny byl Lubomír Falťan a facilitátorkou Magdaléna Bernátová a oba se zhostili svých úloh na výbornou. U lidí působících ve VIPA ve funkcích na různých úrovních bylo znát jejich nadšení

a zapálení pro věc, přestože ne vždy mohou pracovat v ideálních podmínkách, což je také vhodné ocenit.

Občané Sebechleby připravili velmi zajímavý program sestávající z několika místních lidových písní, koštování domácího vína ve vinných pivnicích a prohlídky skanzenu. Domnívám se, že s tímto programem byli všichni účastníci velmi spokojeni.

Daniel Čermák

Autor pracuje v Tíme Lokálnej a regionálnej problematiky Sociologického ústavu Akadémie vied ČR

ZÁVERY PRACOVNEJ SKUPINY

- Zadefinovať pojem mikroregión v zmysle partnerstva.
- Spolupracovať so ZMOS – cez starostov.
- Rozšíriť informácie o VIPA – členom, podnikateľom, starostom,...
- Komunikovať program LEADER.
- Pokračovať v spájaní síl, koordinovaní hlasu vidieka.
- Rozšíriť internetovú stránku s prepojením na R-VIPA.
- Spolupracovať s integrovanou sieťou RRA, s NADSME...
- V spolupráci s RRA sprístupniť metodiku na získavanie zdrojov na rozvoj vidieka.
- Nepocítujeme potrebu meniť vybudovanú štruktúru VIPA.

Foto: Petr Zapletal

Pracovná skupina Ľudia a podporné inštitúcie

Foto: Ján Turošík

Ako zástupkyňa OZ pre rozvoj regiónu Veľký Krtíš som bola na III. Zasadnutí VIPA členkou pracovnej skupiny „Ľudia a podporné inštitúcie“, ktorá zasadala v Uňatíne. Domáci nás milo privítali a pripravili nám chutné pohostenie. Uňatín je známy výrobou čipky a pre každého bol príjemným prekvapením malý darček v podobe čipkovaného srdiečka.

Naša pracovná skupina pod vedením Dušana Mitického bola zameraná hlavne na budovanie kapacít vidieka, čiže na vzdelávanie, rozvoj ľudských zdrojov, informačný servis a podporné inštitúcie na vidieku. Spolu s ďalšími členmi pracovnej skupiny sme podrobne rozobrali túto problematiku a dospeli sme k záveru, aby vzdelávacie inštitúcie vykonávali vzdelávanie priamo v teréne (vzdelanie priblížiť ľuďom) a že musíme

vyhľadávať nových lídrov – manažérov, ktorí sú dôležití pre zabezpečenie spolupráce, tok informácií a celkový rozvoj vidieka.

Monika Bariaková

Autorka pôsobí v Občianskom združení pre rozvoj regiónu Veľký Krtíš

ZÁVERY PRACOVNEJ SKUPINY

Účastníci pracovnej skupiny od vzdelávacích inštitúcií na vidieku v mikroregiónoch a obciach požadujú:

- poradenstvo • partnerstvo • informatizáciu • integrovaný rozvoj • manažment • a vzdelávanie.

v nasledujúcich oblastiach:

- výchova k lokálpatriotizmu • informačné technológie • environmentálna výchova • podnikanie • právne povedomie • európska integrácia • demokracia • samospráva, programovanie, plánovanie.

a navrhujú:

- koordinovať vzdelávanie na národnej úrovni poskytované univerzitami, vysokými školami a servisnými vzdelávacími organizáciami prostredníctvom VIPA,
- koordinovať vzdelávanie na regionálnej úrovni prostredníctvom R-VIPA,
- sústrediť na internetovej stránke VIPA kontakty na všetky dôležité vzdelávacie inštitúcie,
- požadovať od vzdelávacích inštitúcií vzdelávanie priamo v teréne,
- sústreďovať požiadavky na vzdelávanie a koordinovať záujem o vzdelávanie v R-VIPA,
- spolupracovať so samosprávami a pomôcť pri ich vzdelávaní,
- pokračovať vo vyhľadávaní a vzdelávaní nových vidieckych manažérov.

Udelili Stredoeurópsku cenu za kultúrne a prírodné dedičstvo 2004

V októbri 2004 bol v Bratislave ocenený víťaz Stredoeurópskej ceny za kultúrne a prírodné dedičstvo, ktorú každoročne vyhlasuje Environmental Partnership – konzorcium 6 nezávislých nadácií. Poslaním konzorcia je podpora komunitných, environmentálnych a občiansky zameraných aktivít v Strednej Európe.

Zmyslom ceny je spoločensky a morálne oceniť občianske iniciatívy a projekty, ktoré sú zamerané na zachovanie a primerané využitie kultúrneho a prírodného dedičstva

Slovenskí víťazi Rudolf Pado – OZ Tatry (vľavo) a Milan Barlog – OZ Zachráňme Letanovský mlyn (vpravo) spolu s riaditeľom Nadácie Ekopolis Petrom Medvedom

Foto: Nadácia Ekopolis – Katarína Bošková

v krajine. Cena je udeľovaná na národnej a stredoeurópskej úrovni.

Vyhlasovateľom národnej súťaže o Cenu za kultúrne a historické dedičstvo na Slovensku je grantová nadácia Ekopolis, ktorá tento rok spomedzi 4 nominovaných projektov posúdila ako najlepší projekt Občianskeho združenia Tatry a Občianskeho združenia Zachráňme Letanovský mlyn – „Revitalizácia ochranného pásma Národného parku Slovenský raj a rozvoj občianskych aktivít v podtatranskom regióne“.

Víťazný národný projekt je odmenený sumou 1000 USD a postupuje do medzinárodného kola. O najlepšom celoregionálnom projekte rozhoduje nezávislá komisia. Výherca získava odmenu 5000 USD. Tohtoročným víťazom Stredoeurópskej ceny sa stala poľská ekologická Nadácia „Zielona Akcja“ a jej projekt Odra River Greenway. Zástupcom poľskej nadácie odovzdal cenu minister kultúry SR Rudolf Chmel.

Environmental Partnership (EP) – spája šesť nadácií: Nadace Partnerství (Česko), Nadácia Ekopolis (Slovensko), Okotars Alapítvány (Maďarsko), Fundacja Partnerstwo dla Środowiska (Poľsko), Fundatia Pentru Partneriat (Rumunsko), EPC Bulgaria (Bulharsko). História štyroch nadácií konzorcia (slovenskej, českej, poľskej a maďarskej) siaha do grantového programu Environmental Partnership for Central Europe, ktorý sa začal v uvedených krajinách realizovať v roku 1991. Od svojho vzniku sa všetky nadácie snažia budovať mosty spolupráce medzi jednotlivými sektormi, ľuďmi a organizáciami, hranicami štátov a svojimi aktivitami prispievajú k upevňovaniu občianskej spoločnosti a trvaloudržateľnému rozvoju.

Stručne z VOKA

Členská schôdza VOKA

sa konala 23. novembra 2004 v hoteli Národný dom v Banskej Bystrici. Novými členmi OZ VOKA sa stali: Slovensko-švajčiarske združenie z Banskej Bystrice a obec Horná Mariková. Na vlastnú žiadosť bolo zrušené členstvo: I. Pušpekovej, E. Hančárovej, A. Pravotiakovej. Odznali informácie o jednotlivých projektoch VOKA, referovali zodpovední koordinátori projektov a programov.

V mene správnej rady VOKA jej predsedníčka M. Bučanová predložila návrh na založenie neziskovej organizácie. Členská schôdza udelila mandát zamestnancom VOKA konať vo veci založenia VOKA, n. o. Zároveň členovia vyjadrili záujem zachovať aj OZ VOKA. Členská schôdza odsúhlasila návrh M. Herectovej – skrátenie lehoty zasielania pozvánok na členskú schôdzu z 21 dní na 10. Členská schôdza odsúhlasila zmenu stanov na návrh M. Behanovskej – stretnutie členskej schôdzy z 2x ročne na 1x ročne. I. Bernáthová informovala o zmenách v organizácii VKF, n. f. Pre fond už pracuje nová správna rada a nový správca fondu – Ján Roháč.

Noví zamestnanci a spolupracovníci VOKA

Viac hláv – viac rozumu, viac rúk – viac spraví. Tešíme sa, že sa naše rady rozšírili a že môžeme byť naraz na viacerých miestach. **Viktória Furáková** pochádza z maličkej obce Belina. Teraz býva v Banskej Bystrici. Jej pôvodnou profesiou je pôrodná asistentka, pracovala tiež ako asistentka telesne postihnutej osoby, venovala sa deťom. V organizácii VOKA sa stará o plynulý chod kancelárie. Páči sa jej, že to nie je monotón-

na práca – venuje sa rozmanitým veciam. Chcela by sa u nás čím viac naučiť a pracovať čo najdlhšie. Keď má čas, venuje sa ručným prácam (šije hračky, kreslí, maľuje) a vymýšľaniu všeličoho. Rada číta. Jej obľúbeným autorom je Leslie L. Lawrence.

Ing. Zuzana Drímajová prišla až z Hlohovca za prácou do Banskej Bystrice. Vyštudovala medzinárodný obchod na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre a tam má za sebou aj doktorandské štúdium – odbor marketing. Venuje sa bioproduktom, ekologickému poľnohospodárstvu. Vo VOKA v projekte Služby zamestnanosti na vidieku – profesionálne vzdelávania a mikropôžičky pracuje ako manažérka pre mikropôžičky. S našou organizáciou spolupracovala už v minulom roku ako lektorka. Využila ponuku, zúčastnila sa výberového konania a „tako skončila“. Hoci je zaneprázdnená, aspoň niekedy si nájde čas na priateľov a dobrú knihu. Páči sa jej výrok M. Gándiho: Boh nie je na nebi, ale v každom z nás.

Od septembra 2004 v rámci realizácie projektu Služby zamestnanosti na vidieku – profesionálne vzdelávania a mikropôžičky,

Zo školenia kariérnych poradcov
Foto: Katarína Kubiňáková

sa rozšírili rady našich spolupracovníčok aj o kariérne poradkyne na vidieku. Na základe rozhodnutia komisie boli vybrané štyri kariérne poradkyne, ktoré pôsobia v siedmich okresoch Banskobystrického kraja: Mgr. Lucia Gembická – okres Rimavská Sobota, Jana Knoppová – okresy Banská Štiavnica, Kremnica, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Mgr. Jana Luptáková – okres Detva, Katarína Zibříková – okres Brezno.

Veríme, že aj vďaka nim sa nám podarí úspešne implementovať projekt a predovšetkým naplniť jeden z jeho hlavných cieľov – pomoc mladým ľuďom na vidieku, podporiť ich podnikateľské zručnosti a nápady, ako aj podať im pomocnú ruku pri orientácii na trhu práce a získaní nových vedomostí a zručností.

(voka)

Slovenský vidiek v talianskej televízii

V dňoch 25. – 28. novembra navštívili našu organizáciu zástupcovia Nadácie UNIDEA-UniCredit Foundation z Milána. Cieľom ich cesty na Slovensko bolo nafilmovanie dokumentu o projekte Služby zamestnanosti – profesionálne vzdelávania a mikropôžičky. Skupinou, na ktorú sa predovšetkým sústredil ich záujem, boli možní príjemcovia mikropôžičiek z rôznych okresov Banskobystrického kraja.

Zástupkyňa Nadácie UNIDEA-UniCredit Foundation pani Linda Falsirolli a štáb spolupracovníkov – pani Valeria Parisi a pán

Dario Caratti zavítali počas svojho pobytu do Klenovca, kde sa streli so zástupcami mikroregiónov Sinecko-Kokavsko, Rimava-Rimavica, Teplý vrch a Palóčka vrchovina, ako aj potencionálnymi beneficiármi mikropôžičkového programu.

V piatok navštívili Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Banskej Bystrici, kde zaznamenali rozhovor s riaditeľom odboru služieb zamestnanosti Dr. Robértom Kováčom, pozornosti neušiel ani tútoring kariérnych poradkýň. Popoludnie strávili v Tornali a okolí na stretnutí s mladým producentom medu.

Sobota bola v znamení stretnutí v mikroregióne Horehron, navštívili sme obce Telgárt a Pohorelá a stretli sme sa so starostami obcí, pracovníkmi Komunitného centra, ale aj mnohými zaujímavými ľuďmi, ktorí svojim umom, nápadmi a zručnosťami obohacujú život vo svojich obciach.

Záver patril návšteve Vlkolínca a nafilmovaniu posledných záberov v Banskej Bystrici. Dokument bude uvedený v talianskej televízii.

Katarína Kubiňáková

Foto: Katarína Kubiňáková

Vidiecka líderka roka 2004

Mikušovce, 12. novembra 2004. Vo veľkej sále miestneho kultúrneho domu sa zišlo približne 30 – 35 ľudí, miestnych a hostí, ktorých zaujímalo, ako dopadne vyhodnotenie súťaže Vidiecka líderka roka 2004.

Tohto roku nezávislá komisia vyberala z 24 nominovaných. Hodnotili sa 3 kategórie:

- líderka-politička,
- líderka-aktivistka,
- líderka „obetavec“.

Víťazkami sa stali (v poradí podľa kategórií):

- Darina Gerháťová – starostka Chrabrian,
- Anna Kančová – členka folklórneho súboru z obce Málinec,
- Jana Radošová z obce Bystričany, časť Vieska.

Spoluorganizátormi slávnosti boli: OZ Nádej v Uňatine, STUŽ Biele Karpaty, Trenčín a OZ Spod skál, Mikušovce. Podujatie sponzorsky podporil Fructop Ostratice a ceny pre jednotlivé víťazky poskytli: Jozef Cházer, ubytovateľ zo Sebechlieb, časť Stará hora, Štefan Píri, majiteľ Park hotela v Hokovciach a Danica Machníková, majiteľka hotela Gader, Blatnica.

Všetkým ďakujeme, víťazkám prajeme príjemný víkendový pobyt a ja osobne dúfam, že budúci rok sa osláv zúčastní viacej hostí. Už teraz ste srdečne pozvaní do Uňatína, kde sa tretí ročník súťaže Vidiecka líderka roka bude konať v réžii OZ Nádej v Uňatine.

Ingrid Bernáthová

Vidiecke líderky 2004 – zľava: Jana Radošová, Mária Behanovská (prvá vidiecka líderka za rok 2002), Darina Gerháťová a Anna Kančová
Foto: Ingrid Bernáthová

Začíname podnikat'...

V rámci projektu „Služby zamestnanosti mladým ľuďom na vidieku – profesionálne vzdelávania a mikropôžičky“, o ktorom sme vás informovali v predchádzajúcom čísle, začala VOKA od 25. októbra so sériou motivačných kurzov „Základy podnikania“. Kurzy sú akreditované Ministerstvom školstva SR a úspešní absolventi získajú certifikáty o ich absolvovaní.

Do konca roka 2004 sa uskutočnilo osem kurzov – v Banskej Bystrici, Lučenci, Revúcej, Tornali, Rimavskej Sobote, Veľkom Krtíši, Brezne a Žarnovici. Hoci motivačné kurzy sú určené predovšetkým mladým nezamestnaným, prejavili o ne záujem aj viacerí podnikatelia. Počas troch dní mali účastníci možnosť naučiť sa niečo o základných predpokladoch pre znižovanie podnikateľského rizika, legislatívnom rámci, systéme odvodov a jednoduchom účtovníctve.

Zloženie skupín na jednotlivých kurzoch bolo rozmanité (od čerstvých absolventov bez praxe po živnostníkov s viacročnou praxou), čo umožnilo výmenu teoretických znalostí i praktických skúseností medzi účastníkmi. Títo prichádzali najmä s očakávaním, že získajú nové informácie a pomôžeme im zorientovať sa v zložitej spleti povinností začínajúcich podnikateľov.

V niektorých mestách na juhu Banskobystrického kraja nás prekvapil nízky záujem o motivačný kurz, spôsobený tak nezaujmom o samozamestnanie, ako aj nepochopením cieľov projektu. Celkové hodnotenie kurzov bolo kladné. Účastníci oceňovali najmä možnosť získať nové informácie bez-

platne, naučiť sa niečo nové, možnosť získať kontakty s potenciálnymi lokálnymi partnermi. Najčastejším dôvodom nespokojnosti bol krátky časový rozsah kurzu.

Potešilo nás, že niektorí účastníci sa s nami kontaktovali aj po ukončení kurzu so žiadosťou o radu. Hoci priestor na individuálny prístup je na motivačnom kurze malý, netreba byť smutný. Nasledovať budú intenzívne dvojtyždňové školenia „Zamestnám sa sám“, ktorých cieľom je oboznámiť účastníkov s legislatívou a účtovníctvom a pomôcť im pri vypracovaní podnikateľského plánu. Predpokladáme, že širší priestor na individuálne poradenstvo ocenia všetci zúčastnení.

Séria školení bude pokračovať aj v roku 2005 a prípadní záujemcovia sa môžu ešte stále prihlásiť v kancelárii VOKA. Na záver už len pripomeňme, že cieľom motivačných kurzov nie je presvedčiť všetkých zúčastnených, aby začali podnikat', ale ponúknuť im základné informácie o začiatkoch podnikania a možnosť samozamestnania ako jednu z alternatív na získanie zamestnania. Rozhodnutie o začatí podnikania leží samozrejme na každom účastníkovi.

Zuzana Drímajová

Myslíte na leto už teraz!

Všetkým našim čitateľom dávame do pozornosti ponuku tričiek VOKA. Darujte leto už dnes! Myslíte na svojich priateľov, blízkych, rodinných príslušníkov a potešte ich takýmto originálnym darčekom! Môžete si vybrať zo štyroch farieb: tmavomodrá, olivovozelená, béžová a čierna, každému podľa jeho vkusu.

Takisto máme na predaj plátenné tašky s naším logom v zelenej a tmavomodrej farbe, ako aj béžovo-čierne. Sú z prírodného materiálu s drevenou rúčkou. Ak by ste mali záujem o naše pohľadnice, vyberte si. Znížili sme ceny všetkých produktov:

Tovar	Cena
Tričká VOKA	110 Sk
Detské tričká	80 Sk
Tašky s potlačou	90 Sk
Pohľadnice	3 Sk

V prípade, že Vás niečo zaujalo, kontaktujte nás na adrese VOKA (v tíraži).

V. Furáková

1. Samota Polomka
2. Horehronie (dla stromy)
3. Horehronie (krava)
4. Chodenie s betlehemom Polomka
5. Tašky a trička

2% pre vidiek

Milí priaznivci vidieka, blíži sa čas účtovania sa so štátom. Veríme, že uplynulý rok bol pre vás priaznivý a že zvýšilo aj na dane. Budeme radi, ak sa rozhodnete poukázať 2% z vašej dane našej organizácii – občianskemu združeniu VOKA.

Informácie a vzdelávanie sa do obcí, k miestnym lídrom a aktivistom dostáva aj prostredníctvom našich príručiek a časopisu Náš vidiek. Sú dostupné aj tým, ktorí nemajú prístup na internet. 2% z vašich daní, ktoré ste vlni poukázali našej organizácii, sme použili na vydávanie časopisu. O tom, ako budú použité 2% z vašej dane za rok 2004, zatiaľ naša správna rada nerozhodla. Bezpochyby to bude nielen v súlade so zákonom, ale najmä v prospech slovenského vidieka.

Čo treba spraviť, ak chcete venovať svoje 2% z dane:

Ak ste zamestnanci:

1. Do 15. februára treba požiadať o ročné zúčtovanie dane mzdového účtovníka.
2. Požiadať o POTVRDENIE O ZAPLATENÍ DANE mzdového účtovníka u vášho zamestnávateľa.
3. Vybrať si organizáciu, ktorú podporíte (15. februára Komora notárov zverejní zoznam všetkých uchádzačov na Slovensku).
4. Vyplniť VYHLÁSENIE o poukázaní sumy zodpovedajúcej 2% zaplatenej dane.
5. POTVRDENIE spolu s VYHLÁSENÍM doručiť na svoj daňový úrad do 30. apríla, alebo organizácii, ktorú chcete podporiť.

Ak ste živnostníci:

Vyplnené VYHLÁSENIE môžete odovzdať spolu s daňovým priznaním, alebo najneskôr do 15. apríla na daňovom úrade.

Ak ste právnická osoba:

Vyplnené VYHLÁSENIE môžete odovzdať spolu s daňovým priznaním, alebo najneskôr do 15. apríla na daňovom úrade. Ak suma prevyšuje 250 Sk, môžete ju rozdeliť viacerým organizáciám.

Údaje o organizácii potrebné pre vyplnenie tlačiva pre Daňový úrad:
Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity, občianske združenie
Nám. Š. Moyzesa 4, 974 01 Banská Bystrica
IČO: 35984163
Číslo účtu: 2621480501/1100
Podpor VOKA aspoň raz do roka!
Pomáhame ľuďom na vidieku budovať lepší život!

Ďakujeme za Vašu podporu v mene našom i v mene tých, ktorým úžitok prinesie.
VOKA tím

Každá studňa má svoj príbeh...

Obecné studne boli kedysi pýchou a krásou obcí, často aj neutrálnou pôdou, kde sa ľudia stretávali. Slúžili ako významné zdroje pitnej a úžitkovej vody. Považujeme ich za miesta opradené legendami. S rozmachom technickej infraštruktúry a spoločenskými zmenami studne zdanlivo stratili svoje opodstatnenie. Zanedbali sme ich, niekedy úmyselne ničili ako nechcený znak tradičného spôsobu života. Voda v nich sa stratila, stala sa mŕtvou. Dnes nanovo objavujeme krásu vidieka, spojenie s našimi predkami. Dnes opäť túžime po pramenistej vode. Chceme byť súčasťou príbehu o živej vode. Z dôvodov poetických i pragmatických sa v roku 2004 spojili ľudia, nápady, plány i peniaze. Vidiecky komunitný fond, n. f. pripravil projekt „Vidiecka živá voda“ na obnovu siedmych studní. Nádácia Ekopolis finančne podporila snahu vrátiť studne k životu. Občianske združenie TATRY poskytlo náučné materiály, informácie a dobré rady o hospodárení s vodou. Miestni ľudia vložili svoju ochotu, prácu, materiál. Tak ožili vzácne zdroje vody. Ponúkame vám ich. Príďte sa pozrieť, občerstviť a pouvažovať. Kde sú ďalšie studne a ich príbehy?

Studňa na červenej turistickej značke Jedľové Kostolany

Turisti, ba ani mnohí domáci, do tohtoročného leta netušili, že pod kôpkou plechových platničiek sa nachádza storočná studňa vyložená kameňom. Miestni chlapi v spolupráci so starostom ju vrátili do života a oprášili jej príbeh. Najstarší občania obce spomínajú, že studňu vybudovali obyvatelia

pred sto rokmi. Kedysi vodu používali nielen na pitie, ale aj na pranie a polievanie. Okolo studne sa chodievalo s dobytkom na pastvu, preto bol pri bočnej stene studne upevnený žľab na napájanie. Hoci sa denne spotrebovalo veľké množstvo vody, jej hladina klesala veľmi málo a nikdy sa nestalo, že by sa studňa vyčerpala. V roku 1939 so zavedením verejného vodovodu prestala studňa slúžiť ako zdroj pitnej vody, od sedemdesiatych rokov s príchodom družstevníctva ju neužívali ani na napájanie. Niekdajšia dôležitá stavba v dedine nemala údržbu, drevená konštrukcia sa rozpadla. Domáci pracujú na rozprúdení cestovného ruchu vo svojej obci. Uvedomili si, že tradičný zdroj vody môže byť na červenej turistickej značke magnetom rozvoja alebo značkou „stop“. Dobrý chýr sa šíri rýchlejšie ako oheň a už tesne po dokončení studne boli od občanov aj návštevníkov priaznivé odozvy na opravu studne.

„Najprv sa nám chlapi v krčme aj smiali, potom sami prišli pomôcť.“ hovorí chlapi z projektovej partie
Foto: L. Sluka

Studňa v Rajnohovom štále

Malá Lehota

Obečnú studňu v Rajnohovom štále postavili občania miestnej časti v roku 1920. S počiatocnými prácami začali muži, ktorí sa vracali z prác zo zahraničia. Studňu vykopali do hĺbky dvadsať metrov a celý obvod vystlali kameňom, ktorý dovážali z blízkeho okolia na vozoch zapriahnutých za hovädzím do-

bolo treba opraviť alebo vymeniť dvadsaťpäť metrov dlhú reťaz na valci a studňu vyčistiť. Stav studne si vyžadoval nanovo ju obmurovať. Pri plánovaní druhej obnovy studne sa obyvatelia radili aj s Jánom Jazvinským, ktorý je posledný žijúci z partie občanov, ktorá pomáhala pri prvej rekonštrukcii. Na prácach sa mali podieľať prevažne občania z Rajnohovho a Debnárovho štálu, v skutočnosti sa zapojili aj obyvatelia z iných štálov a chalupári. Odpracovali vyše dvesto dobrovoľníckych hodín a hrial ich pocit, že sa spoločnými silami podarilo studňu vrátiť k životu. Po všetkých prácach a ťažkostiach spojených s opravou studne, si čerpanie vody opäť pochvaľujú a podarilo sa im uskutočniť aj nápad obložiť murovanú časť studne kameňom.

Studňa pri Pôbišovi Čierny Balog

Pôvodnú studňu zo skál využívali miestni ľudia viac ako sto rokov. Pred dvadsiatimi rokmi ju sčasti svojpomocne upravili a zabudovali aj betónovú skruž s objemom šesťstisíc litrov vody. Do doby nezavedeného centrálného vodovodu vodu odoberalo takmer dvadsať rodín. Využívali ju nielen ako pitnú vodu, ale aj na pranie a zásobáreň vody pre prípad požiaru. Vďaka tejto vode sa pred desiatkami rokov podarilo zachrániť okolité domy, keď horela celá ulica. Obnova sedemdesiat rokov starého zastrešenia, vyčistenie žriedla a upravený odtok lákajú návštevníkov i miestnych ľudí. Prichádzajú nabráť si vodu, porozprávať sa. Deti vystráajú, robia si v odtokovej rúre gejzír. Na radosť sebe, na starosť susedom, ktorí sa studni a jej okoliu venujú s novým záujmom. Pribudli kvety, na jar chystajú osadiť lavičku pod borovicou v blízkosti studne. V súčasnosti pravidelne čerpajú vodu dve rodiny, ale po búrkach a topení snehu, keď je na niekoľko

Michal Rajnoha zo susedstva studne sa teší a prezrádza: „Bol tu návrh studňu zasypať, keď bola v dezolátnom stave. Veď by sa potom naši otcovia v hroboch obracali. Viete, čo je to kopáť dvadsaťpäť metrov do skál?“

Foto: Ľ. Sluka

bytkom. Obyvatelia sa veľmi tešili čerpaniu vody z tejto studne. Často sa pri nej gazdinky stretávali a porozprávali, zaspomínali na veselé chvíle, ale aj chvíle tvrdej a ťažkej práce. V roku 1943 studňu rekonštruovali a prehĺbili o päť metrov. Nový zrub z dubového dreva urobili takého istého tvaru, ako bol pôvodný. V roku 2003 bola studňa v úplne nevyhovujúcom stave. Bola prehniatá s posunutou strieškou z dreva. Nedala sa z nej čerpať voda, pretože chýbalo vedro,

„Pri otvorení obnovenej studne susedia netrpezlivo čakali s vedrami. Moji priatelia z Nitry sem chodia na chalupu a pri odchode si berú vodu do bandasiiek. Tetky si na jar objednávajú u majstra lavičku, vraj sa im tu dobre debatuje.“ hrdó rozpráva o starúčkej studni koordinátor projektu Anton Pôbiš

Foto: Ľ. Sluka

dní odstavený centrálny vodovod, je odber najmä na varenie pre dvadsaťpäť rodín, čo je takmer sto ľudí.

Textové podklady pripravili miestni projektoví koordinátori, spracovala Darina Saxunová – koordinátorka projektu Vidiecka živá voda

Mám záujem o zaslanie brožúry o obnovených vidieckych studniach.

Meno, priezvisko/organizácia/obec:

Presná adresa, PSČ:

Telefón, e-mail:

Žiadosti posielajte na adresu VOKA (v tiráži)

Novoročná anketa

František Moravec, mikroregión ADELA

Želám vidieku, aby vypracované projekty (najmä pre fondy EÚ) boli schvaľované pružnejšie a aby boli úspešné.

Anna Kečková, OZ Lieskovec v Kysuckom Lieskovci

Chystáme sa uskutočniť pre mládež zájazd alebo výmenný pobyt do Poľska.

Viera Dujakovičová
Vonkajšia expertka Technickej pomoci SAPARD v mikroregióne Makovica, okres Bardejov

Na základe poznania situácie v mikroregióne Makovica som dala podnet na zriadenie internátnej školy pre rómske deti v regióne mikroregiónu, nakoľko sa tu nachádza pomerne veľa rómskych obyvateľov a v dôsledku vstupu do EÚ sa v pohraničných obciach uvoľnili budovy Colného riaditeľstva a Pohraničných oddelení PZ SR, ktoré by mohli slúžiť na takýto účel. V súčasnosti prebieha formovanie skupiny zodpovedných pracovníkov za projekt, v ktorej budú pracovať aj zástupcovia mikroregiónu. Tak mi drzte palce.

Zobudiť sa zo skepsy, vziať osud vidieka do svojich rúk, veľa múdrych a zásadových starostov a poslancov a hlavne splnenie cieľov, ktoré si vytýčil Vidiecky parlament v Hokovciach, nakoľko si myslím, že budú veľkým prínosom pre náš vidiek.

Fotopríloha /III. Zasadnutie VIPA

Vitajte v Hokovciach

Stretnutie organizačného tímu III. Zasadnutia VIPA. Zľava: A. Čiglanová (Prešov), M. Augustínová (Hrušov), M. Behanovská (Uhačín), A. Verešepová (VIPA), P. Rusnák (VIPA), D. Mozila (RPPK Krupina), A. Vlácnová a P. Demian (Sebachleby), Z. Šýkorová (IKC Krupina)

Hotel Park v Hokovciach – miesto konania III. Zasadnutia VIPA
Autor fotografií na dvojstrane: **Ivan Rončák**

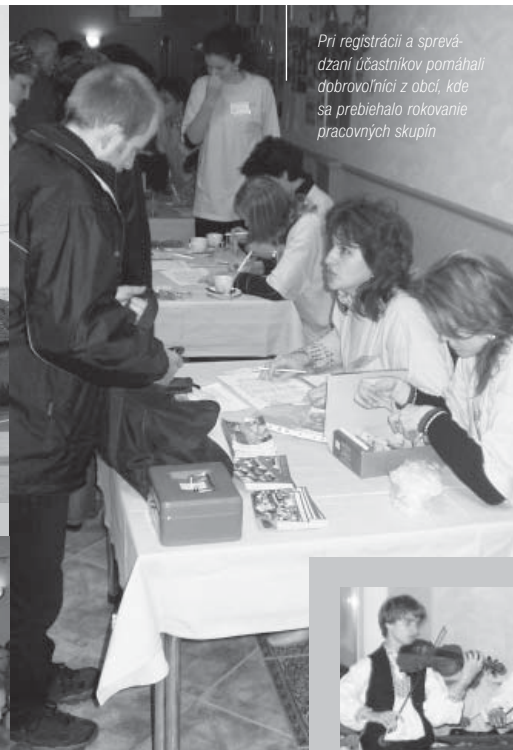

Pohľad do pléna

Fotopríloha /III. Zasadnutie VIPA

Pri registrácii a sprevádzaní účastníkov pomáhali dobrovoľníci z obcí, kde sa prebiehalo rokovanie pracovných skupín

Slávnostné otvorenie vidieckej večere.
Úplne vľavo štátny tajomník Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR Zsolt Lukáč

Večer bola pre účastníkov pripravená zo sponzorských darov vidiecka večera. Na snímke tím Park Hotela v Hokovciach s jeho majiteľmi – manželmi Piriovcami

O kultúrny program sa postarala ľudová hudba zo Bzovika

Stôlk pracovnej skupiny Vidiecky parlament – obec Sebachleby. Koordinátorka podujatia za predsedníctva VIPA A. Verešepová dáva posledné pokyny pred registráciou

Rokovacia sála je pripravená prijať účastníkov

Páni ako zo škatuľky – predseda Revíznej komisie VIPA Ján Turošík a Marián Behanovský

Fotopríloha /III. Zasadnutie VIPA

Zľava: bývalá riaditeľka VOKA J. Mečiarová, starostka obce Preňčov A. Čiglanová a starosta obce Hrušov P. Bendík

Na zábere Novohradčania – druhá zľava A. Papp z Lučenca, vedľa nej vpravo M. Bariaková z Veľkého Krtíša

Na stretnutie prišiel aj zahraniční hostia – na snímke vľavo hore priatelia z Českej republiky, vpravo Poliaci Bogdan a Kaša s Dušanom Goleckým z Veľkého Krtíša (vpredu)

Podujatie poskytlo priestor aj na neformálne stretnutia – zľava: starostka obce Charbrany a členka Revíznej komisie NR VIPA D. Gerháťová, člen revíznej komisie VIPA L. Hudák, členka predsedníctva VIPA a RR NR VIPA B. Gerháťová, riaditeľka Agentúry pre rozvoj vidieka V. Paučířová a predsedníčka Slovenskej asociácie pre trvalodržateľný cestovný ruch P. Molnářová

Člen revíznej komisie VIPA a predsedu SZVTA J. Hudec (v strede) pri paneli s menami sponzorov podujatia

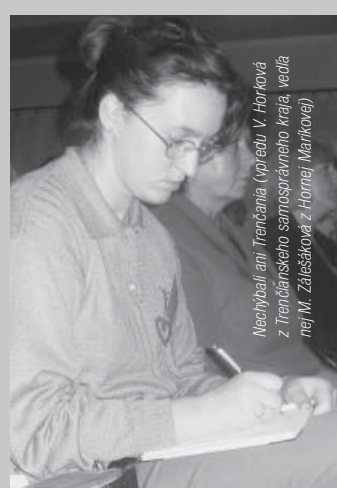
Účastníčky z oboch strán Polány – zľava: M. Budovcová, M. Galvánková (obe z Čierneho Balogu) a E. Jankovičová (Detva)

Predsedu VIPA P. Rusnák s predsedom Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo M. Maxonom (druhý sprava) a poslancami Európskeho parlamentu P. Bacom a Z. Petršinskou

Aj III. Zasadnutie VIPA využilo predsedníctvo VIPA na obhajobu záujmov vidieka – na snímke stretnutie s ministrom pôdohospodárstva SR Z. Simonom (druhý sprava)

Nechýbali ani Trenčania (vpredu V. Horková z Trenčianskeho samosprávneho kraja, vedľa nej M. Zálesáková z Hornej Markkovej)

Vpredu L. Petrášová z Rozvojovej agentúry Žilinského samosprávneho kraja, vzadu riaditeľka A-projekt v Liptovskom Hrádku a prvá predsedníčka VIPA V. Körnerová

Na záver sa stretli zástupcovia Česka, Poľska a Slovenska a diskutovali o zámeroch budúcej spolupráce

A. Verešpějová v rozhovore s L. Melkom z Európskej komisie v Bruseli

Autor fotografií ma dvojstrane: **Ivan Rončák**

Do vídenia...

Predsedníctvo VIPA sa v decembri stretlo vo Veľkom Mederi

Posledné rokovanie predsedníctva OZ VIPA v roku 2004 sa uskutočnilo 3. – 4. decembra v Hoteli Thermal vo Veľkom Mederi.

Decembrové zasadnutie predsedníctva VIPA sa uskutočnilo vo Veľkom Mederi

Foto: Ivan Rončák

Pred samotným pracovným rokovaním predsedníctva sa zástupcovia P-VIPA stretli so zástupcami strešných organizácií pôsobiacich na vidieku. Hlavným bodom programu bolo informovanie o nových skutočnostiach v súvislosti s novou európskou politikou rozvoja vidieka. Predsedníčka Zahraničného výboru VIPA Jela Tvrdoňová informovala o ostatnom vývoji a zdôraznila potrebu, aby vidiecky hlas zaznieval v Bruseli pri rozhodovaní. Inak hrozí, že záujmy vidieka nebudú vôbec zohľadnené. Vidiecky parlament s celoslovenskými organizáciami pôsobiacimi na vidieku vyzvali slovenskú vládu, aby vážne uvažovala o príprave na nové programovacie obdobie rokov 2007 – 2013 a pripravila podmienky na zavedenie národného programu podpory integrovaného rozvoja vidieka typu LEADER. Problémom je podľa Vidieckeho parlamentu a jeho partnerov fakt, že Slovensko nemá doteraz zavedenú štatistickú kategóriu vidiek. Nedostatočne sa využívajú výsledky výskumov rôznych inštitúcií, ktoré sa zaoberajú vidiekom. Prítomní sa preto zhodli na potrebe požiadať Ministerstvo pôdohospodárstva SR o podporu združení v účasti na ich zastúpení pri orgánoch EÚ a Ministerstvo školstva SR o podporu na výskum vidieckeho územia na Slovensku.

Nasledovalo stretnutie predsedníctva VIPA so zástupcami regionálnych rozvojových agentúr, ktorého sa zúčastnili aj riaditeľ Odboru manažmentu regionálneho rozvoja na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja SR Peter Udvardi a hovorca Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania Peter Falis. Program stretnutia spočíval v zlepšení spolupráce RRA s regionálnymi

Stretnutia predsedníctva VIPA s RRA sa zúčastnili aj riaditeľ Odboru manažmentu regionálneho rozvoja na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja SR Peter Udvardi

Foto: Ivan Rončák

štruktúrami VIPA pri budovaní kapacít vidieka a zlepšovaní informačnej dostupnosti. Prítomní sa dohodli na uskutočnení stretnutia na národnej úrovni za účasti zástupcov RRA, VIPA a ministerstiev pôdohospodárstva a výstavby a regionálneho rozvoja. Okrem toho oslovia listom ministra výstavby a reg. rozvoja Gyurovszkeho a požiadajú ho o stretnutie, na ktorom by sa zbilancovala činnosť zainteresovaných inštitúcií v oblasti reg. rozvoja a rozvoja vidieka za dva roky od parlamentných volieb 2002.

Na úvod svojho pracovného rokovania predsedníctvo VIPA zhodnotilo III. Zasadnutie VIPA v Hokovciach. Po zvážení pozitív a nedostatkov sa zhodlo, že podujatie bolo zvládnuté z organizačnej aj odbornej stránky dobre, z nedostatkov je potrebné poučiť sa. P-VIPA osobitne poďakovalo členke P-VIPA Márii Behanovskej za všetky organizačné práce a prípravu podujatia. Predsedníctvo vytvorilo pracovnú skupinu VIPA pre vzdelávanie v zložení: Ľ. Kováčiková, D. Mitický, M. Behanovská, L. Hudák (predseda PS), M. Bernátová, ktorá má koordinovať prípravu projektov a ďalších aktivít v oblasti vzdelávania. Zaoberalo sa tiež prípravou kampane (verejnej diskusie) k integrovanému rozvoju vidieka, ktorú bude zastrešovať pracovná skupina v zložení M. Bernátová, V. Szomolai a J. Tvrdoňová. P-VIPA zobralo na vedomie komunikačnú stratégiu VIPA a tiež Akčný plán Rady regiónov VIPA na rok 2005, od ktorého sa budú odvíjať akčné plány ostatných troch výborov VIPA (advokačný, mediálny a zahraničný) na rok 2005.

Ivan Rončák

Novoročná anketa

...

*Ján Turošík,
HORA, n. o., Bacúch*

Čakajú ma aktivity Fondu sociálneho rozvoja – program sociálnej inklúzie v okrese Brezno. Želám tomuto okresu znížené nezamestnanosti a jeho razantný rozvoj v roku 2005.

...

*Ingrid Bernáthová,
Banská Bystrica*

Želám slovenskému vidieku, aby sa mu darilo tak, ako sa darí Bratislave.

...

*Miroslava Bučanová,
ADELA, Ostrá Lúka, predsedníčka správnej rady VOKA*

Do roku 2005 vstupujem s nádejou, že budeme mať viac schopných lídrov pre rozvoj vidieka.

...

*Ing. Peter Patúš, PhD.,
Slovensko-švajčiarsky inštitút*

Čaká nás projekt financovaný z grantovej schémy Ľudské zdroje. Ide o možnosti samozamestnanosti mladých ľudí. Je to dvojročný projekt, kde budeme spolupracovať s tromi školami a mestom Banská Bystrica. Slovenskému vidieku želim veľa bohatých, spokojných a šťastných ľudí.

Stručne z VIPA

• • • 28

Predsedsníctvo VIPA sa na svojom decembrovom zasadnutí vo Veľkom Mederi dohodlo, že **členská schôdza OZ VIPA sa uskutoční 10. 3. 2005 v Detve v Banskobystrickom kraji**. Ďalšie informácie o členskej schôdzi VIPA budú zverejnené prostredníctvom internetovej stránky VIPA ww.vipa.sk. (ir)

Projekt OZ VIPA „Vzdelávanie vidieckych komunálnych facilitátorov pre projekty sociálnej súdržnosti“, finančne podporený Európskou uniou, na ktorom sme začali pracovať v septembri 2004, **bude vo februári pokračovať** tromi školiacimi programami v každom regióne NUTS II. Školenia sú orientované pre súčasných a budúcich facilitátorov sociálnej súdržnosti na vidieku. Výstupom školení budú návrhy konkrétnych projektov sociálnej súdržnosti. Súčasťou školiaceho programu je aj exkurzia v regióne, v ktorom úspešne realizovali projekt v rámci niektorej z výziev Grantovej schémy rozvoja ľudských zdrojov. V prípade, že máte záujem o usporiadanie exkurzie vo Vašom regióne, vo Vašej komunite, dajte nám vedieť do kancelárie OZ VIPA v Banskej Bystrici. (mb)

13. 12. 2004 sa v Štrbe stretli na spoločnom rokovaní zástupcovia Združenia miest a obcí Slovenska (Michal Sýkora, Viera Krakovská a Juraj Kerekeš) **a Vidieckeho parlamentu** (Peter Rusnák, Ľubomír Falfan, Adriana Verešpejová). Predmetom stretnutia bolo najmä využívanie podporovaných fondov Európskej únie na slovenskom vidieku. Prítomní sa dohodli na spolupráci pri obhajobe nástroja integrovaného rozvoja

vidieka typu LEADER a presadzovaní princípu tretinového (štátna správa, samospráva, mimovládne organizácie) zastúpenia v monitorovacích výboroch a koordinačných výboroch pre tvorbu nových programovacích dokumentov. Rovnako, obe inštitúcie považujú za problém, neexistenciu štatistickej jednotky vidiek, pretože tak nie je možné poznať skutočné problémy slovenského vidieka a navrhovať na ich riešenie vhodné nástroje. (ir)

Rada regiónov OZ VIPA sa stretla 23. 11. 2004 v Trenčianskych Tepliciach. Zástupcovia jednotlivých regiónov v predsedsníctve VIPA diskutovali o komunálnej reforme, možnostiach zlepšenia komunikácie VIPA s mikroregiónmi, spolupráci so samosprávnymi krajinami. Prítomní sa dohodli na zostavení akčných plánov regionálnych vidieckych parlamentov, ktoré budú obsahovať podnety pre spoločné projekty so samosprávnymi krajinami zamerané na budovanie kapacít na vidieku v krajinách, pričom OZ VIPA prevezme na seba koordináciu vzdelávania. (ir)

Vidiecky parlament požiadal listom ministra pôdohospodárstva SR Zsolta Simona o podporu návrhu nového nariadenia Európskej komisie o rozvoji vidieka. Spomínaným návrhom sa malo zaoberať zasadnutie Rady ministrov členských krajín EÚ zodpovedných za poľnohospodárstvo 22. – 23. 11. 2004 v Bruseli. Rada sa však rozhodla zaujať vyčkávacie stanovisko a požiadala o názor na návrh nariadenia Európsky parlament. VIPA vo svojom tlačovom vyhlásení následne vyjadril nespokojnosť s rozhodnutím Rady a vyzval zodpovedných politikov, aby napokon prijali také rozhodnutie, ktoré zastaví rozklad vidieckeho

osídlenia hlavne na juhu a východe krajiny a umožní obyvateľom slovenského vidieka realizovať na vidieku plnohodnotný život. (ir)

Zmeny v predsedsníctve VIPA – decembrové zasadnutie predsedsníctva VIPA zobralo na vedomie nahradenie zástupkyne Košického kraja v P-VIPA Silvie Szabóovej z OZ SOSNA Ladislavom Bartókom z OZ PRO TORNENSIS. Revízná komisia VIPA si za svojho predsedu zvolila Jána Turošika. (ir)

Predsedsníctvo VIPA sa na svojom decembrovom zasadnutí vo Veľkom Mederi dohodlo, že členská schôdza OZ VIPA sa uskutoční 10. 3. 2005 v Banskobystrickom kraji. Miesto bude upresnené neskôr a o konaní členskej schôdzy VIPA budeme informovať aj prostredníctvom internetovej stránky VIPA ww.vipa.sk. (ir)

V Trenčíne sa 21. 12. 2004 konala Konferencia predsedov samosprávnych krajov, na ktorú bol **prizvaný aj Vidiecky parlament** (Peter Rusnák, Dušan Mitický). Predmetom spoločného bodu rokovania bola spolupráca R-VIPA s VÚC na prípravách dokumentov rozvoja vidieka pre programovacie obdobie po roku 2006. VIPA predložil predsedom VÚC konkrétny návrh postupu krokov a potrebných úloh. Predsedovia sa zhodli, že odborné a technické podklady je potrebné podrobne prerokovať priamo s novonastupujúcim predsedom Konferencie – predsedom Trnavského samosprávneho kraja p. Tomečkom v januári 2005. Peter Rusnák

Vidiecky parlament Banskobystrického kraja začal v januári 2005 realizovať

projekt Na vidieku pre vidiek – Zvýšenie dostupnosti celoživotného vzdelávania na vidieku. Počas 26 mesiacov trvania projektu bude pripravený a overený kurz celoživotného inovatívneho vzdelávania „Pracovník vo vidieckom cestovnom ruchu“ s dôrazom na využitie moderných metód elektronického vzdelávania (e-learningu). Počas projektu bude otvorených šesť centier celoživotného vzdelávania v regióne Hont, kde bude tento kurz overený. Centrá celoživotného vzdelávania budú pôsobiť na pôde komunikačných centier a informačných bodov v obciach Malé Zlievce, Nenince, Hrušov, Prenčovo a v mestách Veľký Krtíš a Krupina. Celkovo sa pilotného kurzu, ktorý bude pripravený v 7 moduloch, zapojí 70 ľudí. Účastníkmi pilotného kurzu budú absolventi a osoby s nedostatočnou kvalifikáciou – zamestnanci samospráv, miestnych podnikov, verejných a neziskových inštitúcií. Projekt je spolufinancovaný EU prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu. Európsky sociálny fond pomáha rozvíjať zamestnanosť podporovaním zamestnateľnosti, obchodného ducha, a investovaním do ľudských zdrojov. (mb)

Novoročná anketa

• • •

Viera Kupcová,
členka VOKA, Ostrá Lúka

V roku 2005 budeme pracovať na dokončení rozvojového dokumentu mikroregiónu ADELA a potom na jeho úspešnom naplnení. Nášmu vidieku želim veľa rozhladených, ochotných a prístupných ľudí. Všetko je v nás!

29 • • •

Technická pomoc z programu SAPARD na strednom Slovensku

Vidiecky parlament Banskobystrického kraja je administrátorom technickej pomoci z programu SAPARD pre NUTS II Stredné Slovensko. V rámci projektu s názvom Trvalo udržateľný rozvoj znevýhodnených vidieckych oblastí v súčasnosti prebieha proces budovania kapacít pre prípravu na program LEADER na troch miestach – v MR Muránska planina, v MR Južné Sitno, Hontianka a Konkordia a v MR Rimava a Rimavica a Teplý Vrch. So svojimi skúsenosťami z práce na projekte sa s nami podelila Elena Jankovičová, ktorá pôsobí ako vonkajšia expertka v obciach mikroregiónu Rimava a Rimavica a Teplý Vrch.

Počtom obcí 29 patrí toto územie k najpočetnejším, v ktorých sa projekt realizuje. Špecifikom regiónu je vysoký počet malých obcí – aj preto v 12 obciach mikroregiónu Rimava a Rimavica žije iba 5 190 obyvateľov a v 17 obciach Mikroregiónu Teplý Vrch dokonca len 3 655 obyvateľov. Okrem obcí je členom MR Rimava a Rimavica je aj Občianske združenie OZVENY a od roku 2003 aj štyri podnikateľské subjekty.

Aktivizácia obyvateľstva a priame zapojenie miestnych ľudí do rozhodovacieho procesu je pre proces programovania veľmi dôležitý. Pracovať v území 29 obcí nie je proces jedno-

duchý, a preto pre dostatočnú informovanosť o projekte, o hlavných cieľoch a nevyhnutnosti účasti občanov na celom procese, projektový tím realizuje rôzne podporné aktivity:

Zmapovali sme existujúce spoločenské organizácie, ktoré spravidla združujú ľudí, ktorí majú záujem zapájať sa do rôznych záujmových a rozvojových aktivít a preto sú významnou kapacitou v území. S mnohými sme nadviazali osobný kontakt a spoločne hovorili o možnostiach ľudí v mikroregióne.

Spolupodielame sa organizačne, propagačne či s malou finančnou podporou na realizácii spoločenských podujatí. Práve takéto podujatia sú príležitosťou opäť sa stretnúť s aktívnymi ľuďmi z obce. Veľmi zaujímavou akciou bola spomienka na P. E. Dobšinského, ktorá sa konala v obci Drienčany, Mikroregión Teplý Vrch. V deň podujatia sa konala regionálna súťaž v umeleckom prednese slovenskej rozprávky, prezentácia obcí MR Teplý Vrch a prezentácia MR Rimava a Rimavica pod názvom: „Hľadáme, čo nás spája...“ Sprievodnými akciami v deň podujatia bol Drienčanský, Poľovnícky a Detský dvor, v ktorých si každý prišiel na svoje.

Detský dvor – Spomienka na P. E. Dobšinského v Drienčanoch, MR Teplý Vrch
Foto: Elena Jankovičová

Vo všetkých 29 obciach mikroregiónov sme realizovali prieskum názorov občanov na rozvoj obce. Táto práca nebola jednoduchá, naši aktivisti sa často stretli s pesimizmom, obavami občanov o uchovaní anonymity ich názorov, či „nebrani ich názorov vážne“. V prieskume bolo oslovených 2 456 domácností a napriek prvotnej nedôvere návratnosť prieskumu je vysoká – 57,1 %. Spracované výsledky prieskumu budú zverejnené a sprístupnené občanom, poskytnuté obecným zastupiteľstvám a mikroregionálnym združeniam.

Noviny do každej dediny – je názov informačných novín, ktoré hovoria o živote v regióne, súčasťou ktorého je toho času aj realizácia projektu TP Sapard. Noviny, ktorých dočasným vydavateľom je projektový tím TP SAPARD, boli distribuované do každej domácnosti v území. Noviny sa stretli s veľkým záujmom občanov, a preto veríme, že budú vychádzať aj po skončení projektu. Zber údajov a samotné spracovanie auditu zdrojov sa realizuje najmä prostredníctvom projektového tímu, v úzkej spolupráci so starostami obcí, s podnikateľskými subjektami za pomoci miestnych aktivistov. V rámci

Stretnutie aktivistov k Projektu načúvania v MR Rimava a Rimavica
Foto: Elena Jankovičová

spracovania auditu ekonomického potenciálu územia sme nepracovali len so štatistickými údajmi, ale sústredili sme sa na zmapovanie aktivít existujúcich podnikateľských subjektov prostredníctvom osobných návštev či organizovania pracovných stretnutí, kde sme hovorili o rozvojových zámeroch subjektov, o finančných možnostiach pre podnikateľov zo zdrojov EÚ a nevyhnutnosti aktívnej účasti podnikateľov v programovacom procese. Zaujímavým podujatím pre podnikateľov bol Slovensko – taliansky workshop, kde dostali príležitosť stretnúť sa so zástupcami talianskej obchodnej komory a talianskymi podnikateľmi z oblasti poľnohospodárstva, spracovanie dreva a vidieckeho cestovného ruchu. Cieľom stretnutia bola prezentácia regiónu Malohont a nadviazanie spolupráce s talianskymi podnikateľmi. Už počas workshopu a krátko po ňom sa cieľ stretnutia naplnil, nakoľko tri podnikateľské subjekty nadviazali spoluprácu s talianskymi podnikateľmi.

Výstupom prvej fázy realizácie projektu TP SAPARD bude spracovaný kompletný audit zdrojov územia oboch mikroregiónov, ktorý bude podkladom pre spracovanie spoločnej rozvojovej stratégie tohto územia. Takisto obce získajú spracovaný audit zdrojov, ktorý využijú na spracovanie svojich PHSR. Za dôležitý výstup prvej fázy považujeme najmä informovanosť a prípravu občanov, podnikateľských subjektov, spoločenských organizácií a verejných inštitúcií na prácu, ktorá nás čaká v procese programovania. Naše skúsenosti hovoria o tom, že práca a komunikácia s ľuďmi je najdôležitejším predpokladom úspešného dosahovania malých i veľkých cieľov a preto v nej budeme pokračovať aj naďalej.

Elena Jankovičová, autorka pôsobí ako vonkajšia expertka v MR Rimava a Rimavica a MR Teplý Vrch

Zachutí Tisovská bryndza Francúzom?

• • • 32

Mikroregión Muránska planina je známa chovom oviec, výrobou syra a samozrejme bryndzou. Toto boli dôvody, ktoré sem priviedli ekofarmárov, resp. ekofarmárky zo Stredných Pyrenejí v južnom Francúzsku. V októbri minulého roka sa uskutočnila jednodňová návšteva za účelom výmeny skúseností. Program v mikroregióne Muránska planina pripravila Katarína Pindiaková.

V rámci prvej zastávky v obci Pohronská Polhora privítala starostka Hyacinta Tyčiaková ekofarmárky Francoise a Coralie Viala. Návšteva sa zaujímala o históriu osídľovania a ľudové tradície spomínanej obce. Ako povedala Francoise, v ich regióne Tarn sa tiež ľudové tradície vytrácajú. Na druhej strane ešte stále u nich existujú lokálne trhy, kde miestni obyvatelia môžu predávať svoje výrobky. Avšak ide najmä o bio a eko výrobky. Návštevníčky videli prebiehajúce výstavy a miestne pamätihodnosti v obci.

Ďalej pokračovali do mesta Tisovec, kde sa stretli s majiteľom bryndziarne pánom Manicom. Veľmi sa zaujímali o proces výroby bryndze a spôsob dodávania základnej suroviny na výrobu bryndze. Pán Manica ich sprevádzal popri výrobnej linke a hovoril o priaznivých účinkoch bryndze na organizmus. Na pozvanie majiteľa nasledoval obed v jeho vlastnej reštaurácii s bryndzovými špecialitami. Aj v Stredných Pyrenejách farmári dodávajú väčšinou ovčie mlieko na výrobu svetoznámeho syra Roquefort veľkým spoločnostiam, vysvetľovali Coralie s Francoise počas vychutnávania bryn-

dzových halušiek, ktoré ochutnali prvý krát v živote.

Obdivovanie krásnej prírody Muránskej planiny neušlo aj vďaka preslávenej „zubačke“, po ktorej sa odviezli z Tisovca do Michalovej, kde ich čakali pastieri na salaši. „Ručné dojenie oviec – to sa len tak vo Francúzsku nevidí“, povedala Coralie. V kolibe počas výroby tradičných oštiepkov sa rozprávali s pastiermi o spôsobe práce s ovcami. Francoise skonštatovala, že pracujú za veľmi podobných podmienok, avšak s prísnejšími EÚ normami. Musia vlastniť výrobnú linku na výrobu syra, ak ho chcú predávať s certifikovanými značkami na biotrhoch. Ich malá ekofarma v Anglès sa rozprestiera na 74 hektároch pôdy. Nejde len o pasienky, ale aj o lesy a iné trávnaté porasty. Chovajú asi 300 oviec druhu Lacaune a Manech a tete rousse (pyrenejský druh). Denne vyprodukujú 150 – 200 litrov ovčieho mlieka. Vyrábajú bioprodukty: päť druhov ovčieho syra a jogurty certifikované značkou NATURA PROGRES.

Na revanš francúzske ekofarmárky pozvali našich pastierov do Francúzska na podobné stretnutie.

Dušan Golecký
Autor pôsobí ako vonkajší expert TP
SAPARD v mikroregiónoch Južné Sitno,
Hontianka a Konkordia

Invázne druhy rastlín

V našej krajine sa v ostatnom období rozšírili a udomácnili viaceré nepôvodné druhy rastlín, ktoré sa na mnohých miestach správajú invázne, vstupujú do rastlinných spoločenstiev, kde vytlačujú pôvodné druhy a vytvárajú monocenózy.

Tieto rastliny sa vyznačujú vysokou rozmnožovacou schopnosťou, vysokou prispôboivosťou (niektoré druhy bez problémov rastú aj v nadmorskej výške 2 000 m. n. m.) a najmä veľmi dynamickým a masívnym potláčaním pôvodných rastlín (sekundárnym dôsledkom je strata biodiverzity, erózia pôdneho povrchu, ohrozenie turistickej atraktivity lokality).

Metodika mapovania inváznych druhov rastlín:
 Záujemcom, ktorí sa chcú venovať širšej škále inváznych rastlín, odporúčame brožúru ŠOP SR – COPK Banská Bystrica – „Príručka na určovanie vybraných inváznych druhov rastlín“. Do mapovania môžeme zapojiť miestne školské skupiny, skautov, nezamestnaných v rámci aktivačných prác, dobrovoľníkov a pod.
 Upozornenie: Bolševníkov sa nikdy nedotýkame! Účinky jeho šťavy, obsahujúcej furokumaríny, sú porovnateľné s účinkami bojovej otravnej látky yperit. Na ošetrenie pokožky pri postriekaní šťavou je potrebné postihnuté miesto umyť vodou s mydlom, opláchnuť a nevystavovať ho aspoň 72 hodín slnečnému žiareniu. Ak je potrebné, ošetriť ho ako popáleninu, prípadne podať antihistamika.

Likvidácia inváznych rastlín:
 Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v § 7, ods. 3 uvádza, že vlastník (správca, nájomca) pozemku je povinný odstraňovať invázne druhy zo svojho pozemku spôsobom uvedeným vo Vyhláške MŽP SR č. 24/2003 Z. z., a o pozemok sa starať takým spôsobom, aby zamedzil opätovnému šíreniu inváznych druhov. Vyhláška MŽP SR č. 24/2002 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. v prílohe č. 2 uvádza v zozname sedem prioritných druhov inváznych rastlín (bolševník obrovský, pohánkovec japonský, pohánkovec český, pohánkovec sachalinský, netýkavka žliazkatá, zlatobyľ kanadská, zlatobyľ obrovská) a tiež spôsoby ich odstraňovania. Ničenie inváznych rastlín je mechanické, chemické a kombinované.

Podcenenie výskytu niekoľkých rastlín vedie po niekoľkých rokoch ku kalamitnému výskytu, aký môžeme pozorovať napr. na brehoch Váhu medzi Ružomberkom a Kráľovanmi, ale aj v mnohých obciach Liptova, Turca, Oravy, atď.

Mgr. Rudolf Pado
Autor je predsedom OZ Tatry

Novoročná anketa

• • •
Štefan Bačo, člen VOKA, Košice

V roku 2005 budú pre mňa zaujímavé projekty v organickom poľnohospodárstve a vo vidieckej turistike. Želal by som si, aby vznikla sieť aktivít vo vidieckej turistike v rámci VOKA.

33 • • •

Z Liptova do Vermontu

• • • 34

Lea Kilváyovú poznáme najmä z jej pôsobenia v organizácii A-projekt v Liptovskom Hrádku, kde sa niekoľko rokov zaoberala koordináciou vidieckych komunitných projektov najmä v oblasti Liptova. Stála aj pri formovaní Vidieckeho parlamentu, kde spoluuvádzala predstavu o pracovnej náplni facilitátora, neskôr manažéra vidieckeho rozvoja. Na jar minulého roka sa rozhodla odísť do USA. V článku „Tvorba a manažment verejných financií v USA“ (Náš vidiek 2/2004) nám priblížila verejné hlasovanie občanov obce Johnson v štáte Vermont o obecnom rozpočte a o vytvorení pracovného miesta koordinátora projektov komunitného a ekonomického rozvoja z marca 2004. Na júlový konkurz na obsadenie tohto miesta sa prihlásila aj Lea.

Konkurz dopadol pre mňa úspešne a od augusta sa zo mňa stal „Community and Economic Development Coordinator“ v obci Johnson. Pracujem dvadsať hodín týždenne ako zamestnankyňa obecného úradu. Moji nadriadení, ktorými sú poslanecká rada a pri rade zriadená plánovacia komisia, zadefi-

Budova obecného úradu v obci Johnson a Lea so svojím manželom a psom na turistickom chodníku v pohorí Green Mountains, ktorého časť prechádza aj obcou Johnson. Foto: Lea Kilváyová

novali moju pracovnú náplň nasledovne: 1. Písať grantové návrhy pre projekty určené komunitou ako prioritné; 2. Manažovať projekty, na ktoré získame finančné prostriedky; a 3. Asistovať miestnym komisiám a občianskym zoskupeniam pri plnení ich cieľov.

Ku dnešnému dňu som sa podieľala na príprave štyroch vaščích grantových návrhov tematicky zameraných na revitalizáciu centra obce (pešie zóny, trasy pre cyklistov, drobná architektúra); obnovu požiarnej zbrojnice a aktualizáciu strategického plánu rozvoja obce. Zároveň manažujem projekt zameraný na tvorbu čiastkového strategického plánu pre oblasť rekreácie, športu a turizmu. Johnson je totiž umiestnený v krásnom prírodnom prostredí pohoria Green Mountains a turizmus je jedným z hlavných ekonomických odvetví v regióne.

Ak by som mala zhodnotiť užitočnosť vytvorenia pracovného miesta koordinátora, tak po štyroch mesiacoch ju vidím v troch rovinách. Po prvé, dobrovoľnícke komisie s ktorými pracujem, získali partnera, ktorý ich odbremeňuje napríklad od písania grantových návrhov, takže oni sa môžu lepšie sústrediť na ďalšie úlohy. Po druhé, myslím, že je lepšie, keď koordináciu niektorých projektov realizuje človek zvnútra obce, ako keď sa obec spoliehala výlučne na spoluprácu s vonkajšími expertmi, ako to bolo doteraz. Po tretie, dva zo štyroch grantových projektov, ktoré obec podala, boli úspešné, čo okrem iného prispelo aj k finančnej stabilizácii pracovného miesta.

Lea Kilváyová, autorka pracuje ako koordinátorka projektov komunitného a ekonomického rozvoja v obci Johnson, v štáte Vermont, USA
lkilvadyova@townofjohnson.com

Kompostovanie/I.

Bioodpad vhodný na kompostovanie predstavuje 30 až 45%-ný podiel odpadov z našich domácností. Nazývame tak vytriedený organický materiál z kuchyne (šupy a zvyšky z ovocia a zeleniny), záhrady (pokosená tráva) a chovu zvierat (hnoj).

Bioodpad zmiešaný spolu s ostatnými druhmi odpadu vytvára mnohé škodlivé látky prostredníctvom nekontrolovateľných reakcií, ktoré vznikajú na skládkach a v spaľovniach, ale aj bohužiaľ veľmi rozšírenom spaľovaní bioodpadu na záhradkách (napr. metán na skládkach, dioxíny pri spaľovacích procesoch). Najneškodnejšou a najužitočnejšou formou nakladania s bioodpadom je kompostovanie. Vhodným materiálom na kompostovanie sú zeleninové odpadky, zvyšky z ovocia a zemiakov, tráva, seno, slama, posekané kukuričné kôrovie, niektoré buriny s nevzretými semenami (okrem trvácich druhov, najmä pýru a pupenca), listie z ovocných a okrasných rastlín (okrem orecha a gašтана). Vhodná je drvina z ovocných a okrasných drevín i viniča, zvädnuté kvetiny a odkvitnuté letničky, niektoré odpadky z kuchyne (vrátane vaječných škrupín, kávovej usadeniny a vylihovaných čajových lístkov), drevný popol, papier, piliny (len z dreva listnatých stromov).

Kvalitnejší kompost získame, ak k uvedenému odpadu pridáme maštalný hnoj, močovku, hnojovicu a zákvas z hydínového či holubieho trusu, rašelinu, mačinu z trávnik, kamennú múčku, mletý vápenec či iný vhodný organický materiál. Zretie kompostu urýchlíme aj pridaním výluhu z niektorých bylín (z prhlavy, myšieho chvostu, púpavy,

hluchavky bielej, rumančeka kamilkového, dubovej kôry) alebo priemyselne vyrobených urýchľovačov zretia kompostu, ktoré dostanú v obchodnej sieti.

Do kompostu nepatria kamene, sklo, kov, plasty a iné tvrdé látky, čistiace prostriedky, popol z uhlia, rastliny napadnuté chorobami, trváce buriny (pýr plazivý, pichliač roľný, praslička roľná, pivoja plotná, černica, pupenec roľný, hviezdica prostredná, kozinocha kostcová, lipkavec, parumanček). Neodporúčame pridávať ani odpadky z mäsa, ktoré môžu prilákať hlodavce.

Zvyčajne pripravujeme tri komposty: z jedného odoberáme, druhý necháme zrieť a tretí práve zakladáme. Nový kompost zakladáme počas zberu záhradných plodín. Pridaním urýchľovačov zretia a po správnom prezimovaní sa môže použiť na jarné hnojenie pôdy. Správne prezimovaný kompost má byť prikrýť ornitou a aspoň raz počas zimy prekopaný a premiešaný. Zretie kompostu urýchljuje okrem prekopávania aj dostatočný prístup vzduchu. Plastové perforované rúrky preto vložíme do kompostu tak, aby vyčnievali nad jeho povrch. Kompost bez pridania urýchľovačov zreje 5 až 7 mesiacov, ak ho tvoria tvrdšie a slamnatejšie materiály, najmenej rok.

Najhodnotnejším záhradníckym kompostom je vermikompost. Produkuje sa technológiou uzavretej recirkulačnej metódy spracovania poľnohospodárskych odpadov pomocou dážďoviek druhu Eisenia foetida.

Mgr. Rudolf Pado,
Autor je predsedom OZ Tatry

V budúcom čísle:
Výroba kompostovacieho zásobníka

35 • • •

Spod Bralovej skaly

••• 36 Mikroregión Handlovskej doliny (v okrese Prievidza) je mladý. Vznikol len v apríli 2004. Mesto Handlová a obce Ráztočno, Jalovec, Chrenovec-Brusno, Lipník, Malá Čausa a Veľká Čausa, ktoré ho vytvárajú, majú však k sebe blízko už dlho. Historická podobnosť i viacročná spolupráca sa premietli už do viacerých spoločných, no osamotených akcií, ale konkrétnu podobu dostali až vo forme spoločného obecného úradu a v minulom roku i vo vytvorení mikroregiónu vo forme združenia obcí. Neobvyklá účasť mesta v tomto inak vidieckom združení vychádza so vzájomnej previazanosti i geografickej uzavretosti kraja. Mesto Handlová je rovnako stimulom ekonomického rastu územia. Je ná- pomocné i pri potenciáli na rozvoj aktívneho turizmu v mikroregióne. Jeho podstata však v Handlovskej doline leží na vidieku.

S praktickou, denno-dennou činnosťou v rámci mikroregiónu sa stretáva každý, kto touto oblasťou prešiel. Prvotná, bytostne dôležitá, je otázka informácií. Kvantifikácia a kvalita potenciálu je základom pre budúce konkrét-

ne aktivity vo forme spoločných projektov a produktov. V tomto ohľade je zaujímavé prepojenie samotných charakteristík v rámci sídiel Handlovskej doliny. Pokiaľ vidiek je typický bohatými slovenskými ľudovými tradíciami a domáckou remeselnou výrobou, mesto Handlová je založené na storočnej priemyselnej báze ťažby uhlia a prežívajúcich pozostatkoch pôvodného nemeckého obyvateľstva. Ponuka mesta je bohatá: od múzeí a galérie, cez banský skanzen a hvezdáreň, po prehliadkový okruh. Na vidieku je toho menej. Spoločným menovateľom oboch je však prírodné prostredie. A tomuto špecifiku sme preto prispôbili aj stratégiu cestovného ruchu mikroregiónu. Turistické, cykloturistické a autokarové trasy a náučné chodníky spájajú miestne atrakcie, pamiatky a sieť stálych expozícií ľudových tradícií a remesiel, v jednotnej forme, no s miestnymi špecifikami. K tomu rozvoj a skvalitňovanie servisu a služieb pre turistov. Väčšina z týchto akcií je dnes len v štádiu prípravy, no veríme, že už onedlho sa o jej konkrétnosti presvedčíte sami. Dovidenia v kraji pod Bralovou skalou!

Erik Klišan

Autor pôsobí v neziskovej organizácii REHA a v Združení obcí Handlovskej doliny

Panoráma mikroregiónu Handlovskej doliny
Foto: archív Združenia obcí Handlovskej doliny

Nitrátová direktíva

Čo je to nitrátová direktíva? Je to smernica 91/676/EC o ochrane vodných zdrojov pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárstva. Toto opatrenie sa týka predovšetkým obyvateľov vidieka – tak poľnohospodárov ako aj priamych a prvotných užívateľov krajiny a prírodných zdrojov.

Prečo práve ochrana pred dusičnanmi?

- pretože sa môžu kumulovať v rastlinnej produkcii a kontaminovať ju,
- pretože sa môžu vyplavovať do vodných zdrojov a znečistiť ich,
- pretože sa môžu transformovať na oxidy dusíka, ktoré zamorujú ovzdušie,
- pretože dusičnany a aj z nich tvorené plyné produkty môžu poškodzovať zdravie človeka.

Prečo vode hrozí práve poľnohospodárstvo?

- pretože pôda je najväčším producentom dusičnanov v prírode,
- pretože aplikované minerálne hnojivá môžu vyvolať nárast obsahov dusičnanov v pôde,
- pretože hospodárske hnojivá a exkrementy zvierat môžu byť zdrojom pre tvorbu dusičnanov v pôde a prírode.

Nitrátová direktíva 91/676/EC určuje zásady a opatrenia na obmedzenie prieniku dusičnanov z poľnohospodárstva do vodných zdrojov. Prikazuje vypracovať na národných úrovniach:

- kódex správnej poľnohospodárskej praxe,
- vymedziť zraniteľné oblasti,
- určiť programy hospodárenia pre zraniteľné oblasti.

Najdôležitejšie opatrenia vyplývajúce z Programov hospodárenia v zraniteľných územiach:

- Na svahoch nad 12° sa produkčný blok nesmie využívať ako orná pôda.
- Je zakázané používať všetky druhy hnojív obsahujúcich dusík od 15. novembra do 15. februára.
- Skladovacie kapacity na tekuté hnojivá musia byť vybudované na 6-mesačnú produkciu (s odkladom do roku 2008).
- Ročná dávka dusíkatých hnojív nesmie prekročiť 170 kg N/ha. V prípade, že je táto dávka aplikovaná vo forme hospodárskych hnojív, je možné ju doplniť maximálne o 50 kg N/ha vo forme minerálnych hnojív.
- Jednorazová dávka minerálnych hnojív nesmie prekročiť 60 kg N/ha.
- Účinná protierózna ochrana musí ochraňovať povrchové vodné zdroje pred zmyvom pôdy.

Všetky dokumenty sú k dispozícii na www.vupu.sk

Mgr. Rudolf Pado

Autor je predsedom OZ Tatry

Inšpiračná škola vidieka

• • • 38

Raz vidieť je viac ako dvakrát počuť – o pravdivosti tohoto tvrdenia nás už roky presviedčajú skúsenosti zo zahraničných ciest, ktoré si z nich účastníci prinášajú. Pritom si často neuvedomujeme, že za dobrými nápadmi nemusíme chodiť do zahraničia a že aj doma máme inšpiratívne regióny a obce.

Takéto úvahy viedli Predsedníctvo Spolku pre obnovu dediny k tomu, aby v rámci pilotného projektu Programu obnovy dediny v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia – Centrom tvorby krajiny v Banskej Bystrici zriadil Inšpiračnú školu vidieka, ktorá má byť trvalou súčasťou práce spolku a nástrojom na šírenie dobrých skúseností, účinnými a zaujímavými formami. Podstatou projektu je organizovanie exkurzií do obcí a mikroregiónov, ktoré ponúkajú inšpiráciu na spôsoby riešenia rôznych problémov s možnosťou nadviazania spolupráce a spoločenských kontaktov.

Po roku príprav sa vyučovanie začalo v dňoch 29. – 30. septembra v Honte. Školskými priestormi boli Hotel Park v Hovkoviach, obec Hrušov a obce Mikroregiónu Južné Sitno. Prvými „študentmi“ boli členovia predsedníctva SPOD a zástupcovia obcí ocenených v súťažiach Dedina roka 2001 a Dedina roka 2003, „riaditeľkou“ riaditeľka SAŽP – CTK Annu Kršákovú a „triednymi učiteľmi“ starosta obce Hrušov Pavol Bendík a predsedníčka Mikroregiónu Južné Sitno Alena Ciglanová. Čakali ich veľmi praktické „študijné predmety“, pretože ich obsahová náplň je totožná s náplňou súťažných

kategórií hodnotených v súťaži Dedina roka: Dedina ako hospodár, Dedina ako maľovaná, Dedina ako klenotnica, Dedina ako pospolitost', Dedina ako partner.

Úvodné vyučovacie hodiny viedli predseda Spolku pre obnovu dediny Miroslav Ďuráči a Ivona Cimermanová z SAŽP. Prednášali o poslaní a aktivitách SPOD, ktorým je skvalitňovanie života na vidieku a zušľachťovanie dediny a informovali o činnosti SAŽP – CTK a o jeho podpore Programu obnovy dediny. Popoludňajšie vyučovanie sa konalo v Hrušove – víťaznej obci súťaže Dedina roka 2003. Starosta obce a „triedny učiteľ“ Pavel Bendík začal svoj výklad v priestore vyhladkovej veže postavenej miestnymi poľovníkmi. Veža poskytuje výhľad na obec, vrátane jej rozptýlenej, lazníckej časti a je súčasťou náučného chodníka, ktorého tri okruhy sú významnou učebnou pomôckou pri regionálnej a environmentálnej výuke.

Program pokračoval prehliadkou obce a jej dominant – nového námestia s kultúrnym domom, obecným úradom a amfiteátrom, ktorý zatiaľ slúži len folklórnemu festivalu Hontianska paráda. Ďalej predstavil obecnú školu s rozšírenou výukou výpočtovej techniky, regionálnej problematiky a ľudovej kultúry, kostol, kde miestny ľudový umelec prispel kovaným zábradlím a kde sa prezentuje tradičný hrušovský ľudový odev. Predviedol miesta pre sústreďovanie separovaného zberu odpadu a prešiel na tému využívania biomasy (konkrétne drevnej štiepky) na vykurovanie obecného úradu, kultúrneho domu a školy. Hovoril aj o obnove výsadby pôvodných domácich odrôd čerešní, najmä tzv. „čelovskej chrupky“, ktorú ako jedinú je možné aj sušiť. Spomínal aj plánované obnovenie obecnej pálenice, vybavené ešte pôvodným zariadením a harmonizáciu drob-

nej architektúry a sídelnej zelene s prostredím obce. Pokračoval prehliadkou starších obecných budov, kde nachádzajú kluby mládeže a dôchodcov. V klube dôchodcov sa práve páralo perie a spievali hrušovské piesne so sprievodom heligónky. Ukázal študentom aj ojedinelé múzeum pohonných agregátov pre pohon poľnohospodárskych strojov, gátrov, okružných pil, šrotovníkov a pod., zozbieraných miestnymi obyvateľmi.

Pozornosť venoval aj ľudovému domu, ktorý je zapísaný do zoznamu kultúrnych pamiatok. Ukážku pôvodného ľudového staviteľstva, vnútorného zariadenia a dávneho spôsobu života doplnil ochutnávkou dobrého domáceho chleba, „lepničov“, koláčov a ďalších miestnych špecialít a „košovkou“ vína v jednej z tradičných hrušovských tufových pivníc. Prezentácia pokračovala prehliadkou l-domu, miestnej knižnice a spracovaných environmentálnych projektov, rozvojových dokumentácií a propagačných materiálov. Zhrnutím učiva bolo premietanie videofilmu o Hontianskej paráde prezentujúcej tradičný život v obci. Zdôraznil, že úspech tohto podujatia je spoločným cieľom všetkých obyvateľov obce, možnosťou utužovania vzťahov v komunite, vzájomnej pomoci a spolupatričnosti.

Program druhého dňa Inšpiračnej školy vidieka bol venovaný otázkam mikroregionálnej spolupráce. V obci Prenčöv, sídle Mikroregiónu Južné Sitno, svoje poznatky a skúsenosti odovzdávala starostka obce a predsedníčka MR

Alena Ciglanová spoločne s ďalšími dvomi starostami mikroregiónu. Svoju „vyučovaciu hodinu“ zamerala na predstavenie Prenčova a MR Južné Sitno, ale najmä na spoluprácu obcí, koordináciu a prepájanie projektov pre získavanie finančných prostriedkov z grantových programov a skúsenosťami s ich realizáciou. Súčasťou výkladu bola prehliadka obce a realizovaných projektov. Na obecnom úrade si mohli študenti prehliadnuť dokumenty o plánovanom rozvoji obce a MR, ktoré sú dnes nevyhnutné pre úspešné uchádzanie sa o finančné zdroje z Európskej únie.

Na záver dostali študenti vysvedčenia o úspešnom absolvovaní 1. a 2. stupňa Inšpiračnej školy vidieka a ako úspešní absolventi boli vyzvaní k zorganizovaniu obdobného vyučovania v ich územiach, aby tým prispeli k rozšíreniu tohto projektu do ďalších regiónov Slovenska.

Z podkladov SAŽP – Centrum tvorby krajiny spracoval Ladislav Hudák.

*Návšteva amfiteátra v Hrušove
Foto: SAŽP – Andrea Luptáková*

39 • • •

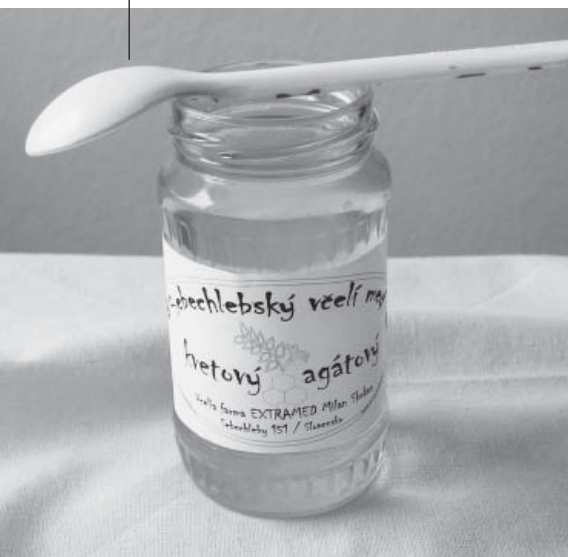
Sebechlebský včelársky bum

• • • 40

Sebechleby majú aj bohatú tradíciu chovu včiel, ktorá je v obci organizovaná od roku 1927. Momentálne sa v našej obci venuje organizovanému včeláreniu 21 aktívnych včelárov, ktorí obhospodarujú 520 včelstiev. V obci Sebechleby sa podarilo osloviť mladých ľudí a priemerný vek včelárov sa znížil na 46 rokov. V Sebechleboch sú vynikajúce podmienky na včelárenie a priemerné ročné výnosy sú od 30 až do 75 kg na včelstvo. Skladba kvalitných sebechlebských medov je rozmanitá od kvetových, a to repkových, agátových, lipových, slnečnicových ako aj medovicových z listnatých stromov. V našom chotári je 8 dobových úchvatných včelínov. V jednom z nich pán Jozef Pollák úspešne včeláril 60 rokov a v ňom zdokonaľoval a šľachtil pôvodnú včeliu líniu Hontianka, ktorá preslávila oblasť po celom svete. Táto

Skladba kvalitných sebechlebských medov je rozmanitá od kvetových, a to repkových, agátových, lipových, slnečnicových ako aj medovicových z listnatých stromov

Foto: archív VIPA

línia sa prezentuje vynikajúcimi vlastnosťami a to miernosťou, vynikajúcim čistiacim pudom, odolnosťou voči klieštiku ako aj dobrým zhromažďovacím pudom. V novembri 2004 sa nám v obci po pričinení všetkých včelárov ako aj detí zo včelárskeho krúžku podarilo vysadiť 2 300 slovanských stromov – líp.

V obci sa v prvú decembrovú nedeľu uskutočnila milá slávnosť v spolupráci s miestnym Rímskokatolíckym farským úradom a Obecným úradom Sebechleby. V tento deň, na sviatok sv. Ambróza – patróna včelárov, sa dopoludnia konala v kostole sv. Michala slávnostná svätá omša za všetkých sebechlebských včelárov a včielky. Pri sv. omši bola posvätená aj nová sebechlebská včelárska zástava, ktorú namaľoval svojou neopakovateľnou technikou vynikajúci maliar, umelec a priateľ pán Ján Afakša z Krupiny. Po sv. omši nasledovala procesia s novou včelárskou zástavou do kultúrneho domu, kde miestny pán farár Vladimír Banský posvätil plody usilovných včiel (med, vosk, propolis) a výborné a chutné medovníky, ktoré upiekli a ozdobili šikovné ruky sebechlebských žien. V kultúrnom dome prebiehala výstava úľov, medometov a včelárskych pomôcok. Každý sebechlebský včelár sa prezentoval svojimi komoditami vo svojich včelárskych stánkoch. Veľmi nás potešilo, že našu akciu svojou prítomnosťou podporili podpredseda Slovenskej akadémie vied Jozef Šimúth, riaditeľ výskumného ústavu včelárskeho v Liptovskom Hrádku Ján Koperňický, predseda Vidieckeho parlamentu Peter Rusnák ako aj víťazka celoslovenskej súťaže „Líderka roka“ za rok 2003 a členka predsedníctva VIPA Mária Behanovská z Uňatína. Ďalej nás prišli pozdraviť a podporiť naši priatelia včelári z obce Medovarce, priateľ včelár pán Pavel Bertan a z obce

Rykynčice priateľ, včelár pán Ján Benedek. Na slávnostnej sv. omši sa zúčastnilo približne 400 ľudí a procesie a programu v kultúrnom dome asi 150 ľudí. Na konci vydarenej akcie zúčastnení návštevníci mohli ochutnať medovníky a zakúpiť si včelárske produkty. Túto príležitosť pred blížiacimi sa vianočnými sviatkami mnohí aj využili.

Na záver by som chcel vyzdvihnúť prácu všetkých včelárov v obci ako aj detí, ktoré navštevujú včelársky krúžok a poďakovať všetkým sponzorom a ľuďom, ktorí naše včelárske akcie pomohli uskutočniť. Verím, že ich dôveru nesklameme, a že ušľachtilá záľuba vo včelárení ako aj remeslo včelára sa v obci ako aj v celom Slovensku nestratí. A že bude platiť príslovie „ak chceš byť šťastný celý život, začni včeláriť“. Rovnako ako sebechlebský slogan o mede: „Sebechlebský med rovná sa dlhoveký vek.“

Peter Demian

Autor je sebechlebský včelár a tajomník ZO SZV Hontianske Tesáre

Vidiečan v hlavnom meste

41 • • •

Bratislava – naše hlavné mesto. Tu sa rozhodla Nadácia pre deti Slovenska usporiadať konferenciu. Pozvali zástupcov z celého Slovenska. Nie každý deň človek cestuje do hlavného mesta, preto sme od tejto cesty veľa očakávali. Spoznáme nočný život, sadneme si do podnikov, ochutnáme čo „Blava“ pre nás pripravila – vraveli sme si, keď sme sa stretli v autobuse.

Príležitosť sa nám naskytla hneď večer. Vyhľadnutí sme navštívili pizzériu, najbližšiu pri hoteli Bratislava, v ktorom nás ubytovali. Mali sme šťastie, ešte jeden stôl bol voľný. Čakali sme dlho a nikto si nás nevšimol. Obsluha mala dôležitejšiu vec ako sme boli my: „fajera“. Až na protest, či tu je samoobsluha, prišla k nám. Rozdala nám jedálne lístky a „Čo to bude?“ Prepáčte slečna, ale nestihli sme ani otvoriť, nie si vybrať. „Prídem za chvíľu“ a už jej nebolo. Chvíľa v Bratislave trvala 15 minút. Z menu sme sa nedomohli, akú gramáž má pizza. Na našu otázku, akú hmotnosť má pizza, sme dostali pre nás šokujúcu odpoveď, keď čašníčka do vzduchu nakreslila štvorec. (Pomýlila si pizzu s krabicou, do ktorej ju balia?) Zasmiali sme sa a skonštatovali dostatočne nahlas, že nám to bude stačiť. Prosím vás, aké syry sú na pizze Quattro formage? No predsa štyri. My vieme, že štyri, ale o aké druhy ide? Nó, hlboko sa zamyslela, tak sme jej chceli pomôcť: Zvyčajne tam býva Niva. Áno, Niva – vykrikla. Takže Niva, strúhaný syr a ešte dva. Tak toto bola vyčerpávajúca odpoveď, preto sme sa už radšej nepýtali a posúrení hladom sme si objednali. Ďalší problém

začal pri zapisovaní objednávok, lebo sme podľa nej neboli ohľaduplní a diktovali sme jeden číslo pizze v menu a ďalší názov. Zo zápisu nemala jasno... Tak sme sa nechali prekvapiť, čo nám prinesie. Medzi tým sme porovnávali každý pizzériu v svojom blízkom okolí. Jednoznačne boli na lepšej úrovni.

Po treťom dlhšom čakaní sme sa začali nervózne obzerať, ale to sme nemali robiť, lebo práve v tej chvíli pizza určená na náš stôl spadla na zem. O to prekvapujúcejšie bolo, že sa ocitla na tanieri a s úsmevom nám ju položili na stôl. A toto nebolo všetko: problémy s rezaným pivom, alebo problém vystaviť účty jednotlivcovi. Bola to pre nás dobrá skúsenosť s profesionalitou a úrovňou nášho hlavného mesta. A vraj sa mu máme vyrovnáť. Pozor na to!

Katarína Pindiaková

Priestor pre vidiecku poetku

Erika Vyšohľadová
Poniky-Ponická Huta

Klamár

*Hovoriš, že miluješ slnko.
No keď svieti, skrývaš sa do tieňa.
Hovoriš, že miluješ dážď.
No keď prší, schovávaš sa pod dáždnik.
Hovoriš, že miluješ noc.
No keď prichádza, ideš spať.
A preto ti neverím, keď hovoriš mám ťa rád.*

Rôzne /Fond Tatry

Fond Tatry

Fond Tatry pri Nadácii Ekopolis vznikol ako finančný nástroj pre darcov, ktorí chcú prispieť k obnove Tatier – unikátneho územia, ktorého hodnota je predovšetkým prírodná a spoločenská, následne ekonomická. Nadačný Fond Tatry vznikol pre zjednodušenie toku prostriedkov, ktoré sa pre tento účel získajú a je garanciou ich transparentného a efektívneho využitia.

Zakladateľmi Fondu Tatry sú Nadácia Ekopolis spolu s ďalšími 5 organizáciami, ktoré sa dlhodobo venujú udržateľnému rozvoju Tatier – Lesoochranské zoskupenie VLK, A-projekt, n. o., OZ Tatry, Spoločnosť pre trvalo-udržateľný život SR a Správa TANAP-u. V Českej republike je partnerom fondu Nadácia Partnerství z Brna. Vkladom 500.000 Sk prispela Tatrabanka. Číslo účtu Fondu Tatry je: 266 848 0031/1100. Pri správe a využití Fondu Tatry využíva Nadácia Ekopolis z Banskej Bystrice v praxi overené 13-ročné skúsenosti s podporou užitočných aktivít ľudí, ktorí napomáhajú trvalo udržateľnému rozvoju prírodného bohatstva aj v kontexte jeho rozumného využitia z hľadiska turistického.

Do 6. 12. 2004 sa vyzbieralo zo Slovenska a Čiech 5 857 638 Sk. Už v decembri Nadácia Ekopolis vyhlásila 1. grantové kolo. Podporené budú projekty zamerané na trvalo-udržateľnú obnovu Tatier. Vzhľadom na ročné obdobie budú projekty zamerané priamo na práce v prírodných terénoch, predmetom ďalšej výzvy, pravdepodobne vo februári 2005.

Ďalšie informácie o Fonde sú dostupné na www.fondtatry.sk a www.ekopolis.sk, alebo na vyžiadanie telefonicky 048/414 54 78.

Vysvetľovníček

Výkladový slovník našich nových slov alebo slovenčina do Európy integrovaná

Jozef nemá na to **kapacitu** = Jozef nemá na to čas.

Naša inštitúcia nemá na to **kapacitu** = Naša inštitúcia nemá na to čas, ľudí ani peniaze. Budujeme **kapacitu** na vidieku = Vzdelávame ľudí, vytvárame inštitúcie, aby mohli samostatne pracovať.

Je potrebné zvýšiť absorpčnú **kapacitu** pre štrukturálne fondy EÚ = Je potrebné zvýšiť schopnosť napísať a realizovať dostatočný počet kvalitných projektov, prostredníctvom ktorých budeme schopní využiť finančnú pomoc zo štrukturálnych fondov EÚ.

Agenda dnešného stretnutia = Program nášho stretnutia. To nie je **agenda** nášho ministerstva = ministerstvo nemá právomoc dané otázky riešiť.

Budeme **implementovať** projekt = Budeme realizovať projekt.

Vláda do svojich politík **neimplementovala** princípy trvaloudržateľného rozvoja = Vláda do svojich politík nezahrnula princípy trvaloudržateľného rozvoja.

Integrovaný rozvoj vidieka = komplexný, všestranný rozvoj vidieka, zameraný na všetky sektory (poľnohospodárstvo, lesníctvo, drobné služby, turistický ruch,...) spoločne. Slovensko sa **integrovalo** do transatlantických štruktúr = Slovensko vstúpilo do NATO a Európskej únie.

Advokačné aktivity = Aktivity na presadenie našich myšlienok.

(ir, mb)

Novoročná anketa

• • •
Peter Medved'
Riaditeľ Nadácie Ekopolis

Po veternej smršti v Tatrách vzrástol záujem ľudí na Slovensku o životné prostredie a mám pocit, že si viac ľudí aspoň trochu uvedomilo súvislosti medzi stavom krajiny, klímou a naším konaním. Do roku 2005 ideme s tým, že pre Nadáciu Ekopolis je to výzva i príležitosť robiť našu prácu s väčšou podporou verejnosti. V roku 2005 otvárame dva nové programy – program nadačného Fondu Tatry zameraného na dlhodobú obnovu tohto vzácneho územia a program Priestory, ktorý umožní vytvárať miestne partnerstvá pre projekty na verejných priestranstvách. Neoddeľujem slovenský vidiek od „zvyšku sveta“, preto nemám zvláštne prania pre vidiek. Všetkým nám želim, aby sme dokázali rozoznávať, čo je dôležité a aby sme sa podľa toho dokázali rozhodovať aj správať.

Bodka za číslom

„Je koniec roka 2004. Ak sme niečo zameškali, nevadí, ja si myslím, že pre nás je to úloha.“

Peter Udvardi, riaditeľ Odbor manažmentu regionálneho rozvoja na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja SR, na stretnutí s predsedníctvom VIPA vo Veľkom Mederi v decembri 2004.

Vidiecka organizácia
pre komunitné aktivity

Kontakt:

Nám. Š. Moyzeša 4,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 16 91,
fax: 048/415 16 93
e-mail: voka@voka.sk

VIDIECKY

PARLAMENT

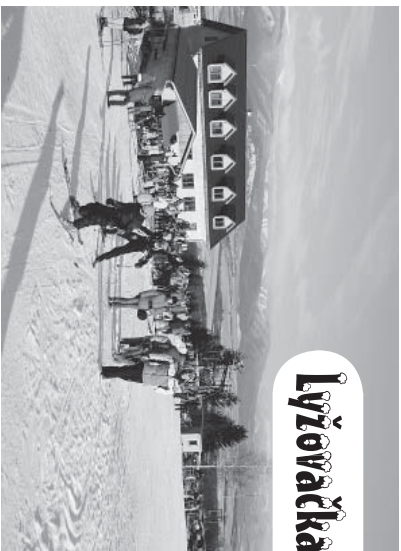
NA

SLOVENSKU

Kontakt:

Námestie SNP 7,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22,
mob.: 0905/55 89 29
e-mail: vipa@vipa.sk

Lýžovačka v Polomke

V strede Horehronia, v prekrásnej prírode na území dvoch národných parkov NÁPANT-u a Muránskej planiny sa nachádza obec Polomka. Okrem bohatej národopisnej histórie a podnes živých tradícií a krojov je vhodným miestom aj na športové vyžitie, čo v zimných mesiacoch predstavuje hlavne lyžovačka. A práve na tú Vás pozývame do nášho lyžiarskeho strediska.

Lyžiarske stredisko Polomka Bučník Vám ponúka dva lyžiarske vleky s technickým zasněžovaním a zjazdovkou pravidelne upravovanou snežným pásovým vozidlom. Vlek Tatrapoma H 210 dĺžy 1580 m, prevýšenie je 300 m.

Stredisko ďalej ponúka kvalitné občerstvenie pre návštevníkov v novootvorenej prevádzkovej budove,

miesta na oddych a odpočínok, ski servis brúsenie hrán, opravu skizníc a podobne, a skvelú lyžovačku bez čakania v dlhých radoch.

Výborné, oproti minulej sezóne nezmenené ceny napr. 350 Sk za celodenný lístok, 1870 Sk za týždenný lístok, zľavami pre zájazdy a podobne. Aktuálne ceny nájdete na internetovej stránke www.polomka.sk/sk_09_1.htm

Kontakty:

Ski centrum Polomka: 0903 406 750
TIK – rezervácia ubytovania: 048 6193 397
Obecný úrad Polomka: 6193 102, 6193 103, 6193 138
e-mail: polomkacou@stonline.sk Aktuálne informácie nájdete na www.polomka.sk